

ביאור מהרש"א

מסכת פסחים

פרק אור לארבעה עשר

חלק ב'

מדף ז: עד דף יד.

כז' שבט תשס"ד

מפתח

דף ז:	3
	תד"ה ונרות מנר	3
דף ח:	5
	תד"ה מטה החולקת בתוך הבית ומפסקת	5
דף ט:	9
	גמרא טעמא דלא חזינא	9
	תד"ה כל מקום שחולדה	11
	תד"ה כדי שתהא בהמה כו' ומהכי נמי שמעינן כו'	13
דף ט:	16
	תד"ה ספק גררוהו	16
	תד"ה היינו תשע חנויות	22
	תד"ה היינו שתי קופות	26
דף י:	28
	תד"ה ספק על	28
	תד"ה ספק ביאה טהור	33
	תד"ה על ובדק ולא אשכח	35
	תד"ה חולין ומעשר שני מעורבין	38
	תד"ה הניח עשר ומצא תשע	39
דף י:	40
	תד"ה ואם לא בדק בתוך המועד	40
דף יא:	43
	אבל לא גודשין	43
דף יא:	50
	תמצית סוגיא דאחד אומר	50
	תד"ה אחד אומר	53
דף יב:	55
	תד"ה אלא אמר רבא	55
	תד"ה באיזה יום	57
	תד"ה לר' מאיר יהבינן לי'	60
דף יב:	62
	תד"ה ולהך לישנא דאדם טועה שעה ומחצה	62
דף יג:	64
	תד"ה רבן גמליאל לאו מכריע	64
	תד"ה ושורפין	66
	רש"י ד"ה לא בערב שבת	67
	תד"ה מאי לאו לנכרים	68

דף ז:

תד"ה ונרות מנר

(1) גמרא

(א) קשיא

(i) מנא הני מילי דבודקין לאור הנר

(ב) תירוץ

(i) אליבא דרב חסדא ילפינן

(1) מציאה דחמץ (שבעת ימים שאור לא ימצא) ממציאה דבנימין (ויחפש...וימצא)

(2) ומציאה דבנימין מחיפוש דבנימין (ויחפש...וימצא)

(3) וחיפוש דבנימין מחיפוש דירושלים (אחפש את ירושלים בנרות)

(4) וחיפוש דירושלים מנרות דירושלים (ללמד דצריכים נרות לחיפוש)

(5) ונרות ירושלים מנר יחידי (נר ד' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן)

(ii) דבי ר' ישמעאל

(1) כתיב שבעת ימים שאור לא ימצא

(2) ואומר חיפוש דבנימין

(3) ואומר חיפוש דירושלים

(4) ואומר נרות דירושלים

(5) ואומר נר יחידי

(iii) קשיא אליבא תנא דבי ר' ישמעאל

(1) מאי ואומר נר יחידי

(2) הלא מנרות ירושלים כבר מפקינן דבודקין לאור הנר

(iv) תירוץ

(1) כדי דלא נימא דנר לא בדקי טובא

(2) ולא בדקי לירושלים בנרות אלא כדי שלא לשתכח עון זוטר

(3) ת"ל ואומר נר יחידי

(2) תוספות (כמבואר במהרש"א)

(א) הקדמה

(i) בכל דוכתי דמייתי דרוש בלשון "קרא קמא ואומר קרא בתרא"

(ii) כל חד באנפי נפשי' הוה ראי'

(iii) ומקשינן מאי ואומר כלומר ל"ל קרא בתרא

(1) כי "ואומר קרא בתרא" משמעו דהגם דקרא קמא עומד באנפי נפשי'

(א) אפ"ה צריך סיוע מקרא בתרא נגד בעל דין שבא לחלוק

(2) כגון בנידון דידן לדבי ר' ישמעאל

(3) דאי לאו קרא בתרא ייתי בעל דין לחלוק על קרא קמא

(4) בטענה דלמא בדק בנרות משום דלא בדקי טובא

(iv) אבל לא מקשין מאחר דכתיב קרא בתרא למה לי קרא קמא

(v) דאכן היא היא רבותי' דילפותא דבכל חד מצי למילף לי'

(ב) קשיא

(i) מלשון רב חסדא דסגנונו אינו כמו "ואומר" דבכל דוכתי

(ii) משמע דכל קרא צריך סיוע מאידך

(iii) והנה כבר ידענו מאי דקרא קמא צריך סיוע מקרא בתרא

(1) כמו דפירשנו לדבי ר' ישמעאל

(2) ונשאר עלינו לפרש אמאי קאמר דלשון בתרא לא יוכל לעמוד בעצמו כזה:

(א) חיפוש דבנימין מחיפוש דנר יחידי

(ב) וחיפוש דנר יחידי מנר דכתיב גבי'

(ג) תירוץ

(i) לקרא בתרא לחודי' איכא לאקשווי

(ii) דקב"ה הוא החופש כל חדרי בטן

(iii) ולא נר הוא החופש

דף ת.

תד"ה מטה החולקת בתוך הבית ומפסקת

(1) גמרא

(א) קשיא

(i) הני תרי ברייתות סותרות זו את זו

(1) ברייתא א'

(א) רשב"ג אומר מטה החולקת בתוך הבית ומפסקת

(ב) צריכה בדיקה

(2) ברייתא ב'

(א) רשב"ג אומר מטה החולקת בתוך הבית

(ב) ועצים ואבנים סדורים תחתי' ומפסקת

(ג) אינה צריכה בדיקה

(ב) תרצן :

(i) לא קשיא הא דמידליא הא דמיתתאי (כמבואר להלן)

(2) רש"י

(א) אותה מטה מפסקת בין חלל שתחתי' לחלל שעל גבי'

(ב) וחיישינן לחמץ בין שוליה לקרקע

(ג) ו"חולקת" משמעו שמשתמשת למחיצה לעבר הבית לפנים ממטה

(ד) קשיא

(i) אי חיישינן לחמץ תחתי'

(ii) ולא בחלק הבית מעבר למטה לפנים

(iii) למאי נפקא מינה שמשתמשת למחיצה

(ה) תירוץ

(i) אורחא דמילתא נקט

(ו) ומתרצין סתירת הברייתות ככה:

(i) היכי דמידליא

(1) כלומר שגבוה מן הקרקע הרבה

(א) חיישינן שמא הניחו חמץ באותו חלל מתחת למטה

(ii) היכי דמיתתאי

(1) כלומר שאינה גבוה מן הקרקע הרבה

(א) אין חוששין שמא הניחו חמץ באותו חלל

(3) תוספות

(א) קשיא לשיטת רש"י

(i) לא הוי להן לברייתות למינקט "החולקת" מצד "אורחא דמילתא"

(ב) תירוצ

(i) מוכרח דמטה חולקת בכך דאין יכול לעבור לפנים הבית אלא מעל למטה או מתחת למטה

(ii) ודנין אי טעון בדיקה בצד הבית מבפנים

(iii) ונוכל לפרש שטתן בתרי גווני

(1) מהלך א'

(א) חוששין לחמץ בחלק הבית מעבר למטה לפנים

(i) במטה גבוה דבקושטא מצי לעבור **תחת** לפנים

(ב) ולא חיישינן לחמץ באותה חלק הבית

(i) במטה נמוכה דלא ניח ליה לעבור **תחת** לאותה חלק הבית

(2) מהלך ב'

(א) חוששין לחמץ בחלק הבית מעבר למטה לפנים

(i) במטה נמוכה דבקושטא מצי לעבור **עלי** לפנים

(ב) ולא חיישינן לחמץ בחלק הבית מעבר למטה לפנים

(i) במטה גבוה דלא ניח ליה לעבור **עלי** לחלק בית בפנים

(ג) קשיא

(i) בברייתא ב' דאינה צריכה בדיקה

(1) איתא דעצים ואבנים סדורים מתחת למטה

(ii) אמאי לא משיבין

(1) דאינה צריכה בדיקה משום דאותם עצים ואבנים

(2) אי אפשר לעבור לחלק בית מבפנים

(ד) ז"ל תירוצם לגרסת מהרש"ל:

(i) דלא משמע ליה שבשביל כך אין צריך בדיקה

(ii) **אלא** משום דאין דרך לשוח ולעבור תחת המטה

(ה) ז"ל תירוצם לגרסת מהרש"א:

(i) דלא משמע ליה שבשביל כך אין צריך בדיקה

(ii) משום דאין דרך לשוח ולעבור תחת המטה

(4) מהרש"ל

(א) חיוב בדיקה אינו תלוי אלא ביכולת לשוח ולעבור תחת המטה

(1) כלומר בגבהות או נמוכת המטה

(ב) ועצים ואבנים לא מעלין ולא מורידין

(5) מהרש"א

(א) ב' קושיות למהרש"ל

(i) קשיא א'

(1) דוחק לומר דעצים ואבנים דהוזכרו בברייתא

(א) אין להם שום שייכות להוראה

(ii) קשיא ב'

(1) בטור סי' תלג פוסק דאכן דין בדיקה תלוי בעצים ואבנים

(2) ומפרש בית יוסף דהיינו כ"תירוץ ראשון" בתוספות

(א) כלומר באותה תירוץ בה אנו דנין

(ב) תירוץ

(i) לא גרסינן ל"אלא" בתוספות

(ii) וכוונתיהן ככה:

(1) בעצים ואבנים בפשיטות אין עוברין תחת מטה

(2) אולם משמע לי' למקשן דאף בלא עצים ואבנים אין דרכו לשוח תחת מטה

(3) והלכך קשה לי' ברייתא א' דצריך בדיקה אף דלית עצים ואבנים

(iii) והלכך מתרץ

(1) גישה א'

(א) בברייתא א' צריך בדיקה

(i) דבמטה גבוה עסקינן דדרכו לשוח ולעבור תחת המטה

(ii) אם לא סדורים עצים ואבנים תחת'

(ב) בברייתא ב' לא צריך בדיקה

(i) במטה נמוכה דאין דרכו לשוח תחת'

(ii) אף אלו לא היו עצים ואבנים סדורים תחת'

(ג) ושים לב דלגישה זו אכן לא צריך בדיקה

1. כל היכי דעצים ואבנים סדורים תחת'

(2) גישה ב'

(א) חיוב בדיקה אינה תלוי בכלל ביכולת לשוח תחת המטה

(ב) אלא ביכולתו לעבור ממעל למטה

(ג) והלכך עצים ואבנים לא מעלים ולא מורידים

(6) ניהדר לתוספות

(א) ר' חננאל גורס בתרי ברייתות דאינה צריכה בדיקה

(ב) ומאי דהקשו בגמרא הנו

(i) דבברייתא א' אינה צריכה בדיקה אף בלא עצים ואבנים

(ii) ובברייתא ב' מצריך עצים ואבנים סדורים תחת' כדי שלא לבדוק

7) מהרש"א

א) מוכרח לרבינו חננאל

- i) דחיוב בדיקה תלוי ביכולת לשוחח תחת המטה
(1) דאז נ"מ בזה שעצים ואבנים סדורים תחת'
- ii) ואינו תלוי ביכולת לעבור ממעל למטה
(1) דאז מה לנו שעצים ואבנים סדורים תחת'

דף ט.

גמרא טעמא דלא חזינא

(א) משנה (כמבואר ברש"י)

(i) כשבודק ביתו לא צריך לבדוק כל הבית בבת אחת

(ii) דלא חיישינן שמא בתוך שבא לבדוק זוית זו

(1) גיררה חולדה חמץ למקום בדוק מכבר

(2) וצריך לחזור ולבדוק

(iii) שאם תחוש לגרירת חמץ בתוך הבית

(1) אין לדבר סוף

(2) וצריך נמי לחוש

(א) שמא בדק ביתו קודם שבדק חבירו בביתו בחצר אחר וכו'

(ב) וגררה חולדה חמץ מבית חבירו לביתו

(ב) טעמא דלא חזינא דשקל

(i) הא חזינא דשקל חיישינן שמא עדיין אית' לחמץ כאן

(ג) קשיא

(i) תנן

(1) מדורות עכו"ם טמאין מפני שקוברין נפליהם בבתיהם

(2) וכל מקום שחולדה וחזיר יכול להלוך אין צריך בדיקה

(3) שאם הושלך שם חטטוהו ואכלוהו

(ii) וא"כ במשנה דידן אף בחזינא דשקל חמץ נימא דאכלוהו

(2) מהרש"א

(א) קשיא

(i) במשנה הוצרכנו לתרי נקודות היתר כדי שלא לבדוק

(1) לא חזינא לחולדה שגיררה חמץ

(2) ואין לחוש לגרירת חולדה דא"כ אין לדבר סוף

(ii) ולא הקשו בגמרא אלא דלא צריכא לן להיתירא דלא חזינא

(1) דקשה לי' דבחזינא לא יוצרך בדיקה דנימא דאכלוהו

(iii) אמאי לא הקשו עוד דלא צריכנא להיתירא דאין לדבר סוף

(1) דלא מעלה ולא מוריד דאין לחוש לגרירת חולדה מטעם דאין לדבר סוף

(2) דהרי אף בחזינא דאכנ גררה נמי אין צריך בדיקה

(ב) תירוץ

(i) לא כדאמרת

- (1) דבלא חזינא דשקל צריך עוד סיוע מאין לדבר סוף
- (2) כדי שלא לחוש לגרירת אותה חולדה דלא חזינא
- (ii) אלא תבאר מתניתין וסוגיא כולה ככה:
- (1) היכי דלא חזינא דשקל
- (א) סמכינן עלי' במשנה לא להצריך בדיקה
- (ב) בלא סיוע מ"אם כן אין לדבר סוף"
- (2) היכי דחזינא דשקל
- (א) בבית אחד טעון בדיקה
- (i) דאין סומכין אאין לדבר סוף בביתו
1. דבניקל יכול לחזור ולבדוק
- (ב) מבית לבית אינו טעון בדיקה
- (i) מטעם אין לדבר סוף
- (ii) דאכן אין לו ולחביריו לטרוח ולחזור ולבדוק חצר כולו
- (3) ממדורות עכו"ם קשה לן
- (א) דאף בחזינא בבית אחד לא יטעון בדיקה מטעם אכלוהו
- (4) ואין להוסיף ולהקשות דאף בלא "אין לדבר סוף" לא יטעון בדיקה
- (א) דהרי בלאו הכי לא סמיכנא עלי' ד"אין לדבר סוף" בבית אחד
- (ב) ובבית אחר
- (i) אמנם אין צריך בדיקה אף בחזינא¹

¹אף דאיכא להקשות דאמאי הוצרך לסמוך אאין לדבר סוף כשיכול לסמוך על חזקת אכלוהו דמדורות עכו"ם.

תד"ה כל מקום שחולדה

(1) גמרא

(א) משנה (כמבואר ברש"י)

(i) כשבדק ביתו לא צריך לבדוק כל הבית בבת אחת

(ii) דלא חיישינן

(1) כשבדק זוית זו בבית ובא לבדוק זו

(2) שמא בתוך שבא לבדוק זוית זו גיררה חולדה לחמץ למקום בדוק

(ב) טעמא דלא חזינא דשקל

(i) הא חזינא דשקל חיישינן שמא עדיין איתי' לחמץ כאן

(ג) קשיא

(i) תנן

(1) מדורות עכו"ם טמאין מפני שקוברין נפליהם בבתיהם

(2) וכל מקום שחולדה וחזיר יכול להלוך אין צריך בדיקה

(3) שאם הושלך שם חטטוהו ואכלוהו

(ii) וא"כ בגמרא דידן אף בחזינא דשקל חמץ נימא דאכלוהו

(ד) ב' תירוצים

(i) תירוצו דרב זירא

(1) לא קשיא הא בבשר הא בלחם

(א) בבשר לא משיירא בלחם משיירא

(2) תירוצו דרבא

(א) במדורות עכו"ם לא חזינא לנפל ואימור דלא הוי

(i) וספק דאולכתי' מוציא מידי ספק נפל

(ב) משא"כ במשנה קא עסיק בדחזינא לחמץ

(i) ואין ספק דאולכתי' מוציא מידי ודאי דחמץ

(3) קשיא

(א) והתניא חבר שמת והניח מגורה מלא פירות

(i) הרי הן בחזקת מתוקנין

(ב) הרי דספק מעשר מוציא מידי ודאי טבל

(4) ב' תירוצים

(א) תירוצ' א'

(i) עיין בגמרא

(ב) תירוצ' ב'

(i) אינו ודאי טבל למעשר

1. דמעררים אדם על תבואתו ומכניסה במוץ שלה

2. כדי שתהא בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר

(ii) והלכך ספק מעשר מוציא מידי ספק טבל

(2) תוספות

(א) קשיא

(i) והלא אף כשמכניסה במוץ שלה ודאי טבל דרבנן היא

(ii) ומוכח מבריייתא דחבר שמת דספק מוציא מידי ודאי

(ב) תירוצ

(i) במשנה דידן קמיירי בדלא ביטלו

(ii) ולכן חיוב בדיקה שלו מדאורייתא היא

(iii) ומהא דבבבב שמת מוציא ספק מידי ודאי דרבנן

(iv) אין להקשות אמתניתין דשם

(1) לא מוציא ספק מידי ודאי דאורייתא

(3) מהרש"א

(i) טומאת מדורות עכו"ם אינו אלא דרבנן²

(ב) לעיל הקשו בגמרא

(i) דאף בחזינא דשקל לא יוצרך בדיקה מטעם אוכלת

(ii) מדחזינא דבמדורות עכו"ם אינן טמאות מטעם אוכלת

(ג) קשיא

(i) הרי שאני

(1) מדורות עכו"ם דמדובר בטומאה בדרבנן

(2) מחמץ דאיסורו דאורייתא

²בחזון לארץ אינן טמאות בכלל

תד"ה כדי שתהא בהמה כו' ומהכי נמי שמעינן כו'

הלכה	רש"י	תוספות לפי מהרש"א	תוספות לפי מהרש"ל
תרומה טמאה מותר בהסקה ולא בשאר הנאה של כילוי	נתתי לך משמרת תרומותי בשתי תרומות טהורה וטמאה		
טבל טמא אסור בהדלקה	מהיקש בקרא דלעיל מה טבל טהור אין עיקר הנאתה (אכילה) עד הרמה אף טמא	כמו שפירש רש"י	כמו שפירש רש"י
טבל טהור אסור אף לכהן בהדלקה ולהאכילה לבהמתו	מק"ו ומה טבל טמא אסור בהדלקה כ"ש דטבל טהור אסור בהדלקה	מהיקש מה טבל טמא אסור בהדלקה אף טהור אסור בהדלקה ושאר הנאה של כילוי	כמו שפירוש מהרש"א
אסור לישראל להאכיל לבהמתו תרומה (דהרי טבל אסור אף לכהן להאכילו) וגם כהן ששכר בהמת ישראל אסור להאכילה תרומה		מב' היקישות א' מה תרומה טהורה אסור לישראל לאכול בו אף תרומה טמאה אסור להדליק בה, וב' מה תרומה טמאה אסורה להדליק אף בטהורה אסורה להדליק או לשאר הנאה של כילוי לישראל או לצורך ישראל	מק"ו ומה טבל טהור שאסור בהדלקה ובכל הנאה של כילוי כ"ש תרומה טהור שאסור בהדלקה

(1) גמרא

- (א) מערים אדם על תבואתו ומכניסה במוץ שלה
- (ב) כדי שתהא בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר

(2) תוספות

(א) קשיא

- (i) למה צריך להערים להאכילה לבהמתו
- (ii) מהיכי תיתי דאסורה בהנאה

(ב) תירוץ

(i) במסכת שבת קא יליף

(1) מקרא דואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי

(2) דבשתי תרומות הכתוב מדבר

(א) אחת תרומה טהורה ואחת תרומה טמאה

(ב) וקא מקיש להו להדדי

- (ג) למילף מינה דגם בתרומה טמאה
- (ד) אף דאסורה באכילה
- (ה) ואף דמצוה לשורפה
- (ו) יש לך ליהנות מינה בשעת הסקה או הדלקה
- (i) שים לב תרומה טמאה לא הותרה לשאר הנאה של כילוי
- (3) ועוד ילפינן מיני' דרך היקש דאין ליהנות מטבל טמא
- (א) דמה תרומה טהורה אין לך בה עיקר הנאתה (אכילה) אלא משעת הרמה ולא בטבלה
- (i) שהרי טבל במיתה לאוכלה
- (ב) אף תרומה טמאה אין לך בה היתר הסקה אלא משעת הרמה ולא בטבלה
- (ג) קשיא
- (i) ומנא לן דטבל טהור אסור בהדלקה
- (ד) תירוץ לפירוש רש"י
- (i) מכ"ש
- (1) מה טבל טמא דאחר הרמת תרומה מותרת בהדלקה
- (2) ואפ"ה אותו היתר הדלקה לא חל בעודה בטבלה
- (3) טבל טהור לא כ"ש דאסורה בהדלקה בעודה בטבלה
- (ה) קושית תוספות לפירוש רש"י
- (i) לאו כ"ש היא דמהיכי תיתי
- (ו) שטת תוספות
- (i) לימודו מאותו היקש עצמו דלעיל
- (1) דכמו דטבל טמא אסור בהדלקה עד הרמת תרומה
- (2) כמו כן טבל טהור אסור בהדלקה
- (ii) ומשום דילפותא דידן מבוסס על היקש ולא על קל וחומר
- (1) קגמיר מיני' איסור גם להאכיל לבהמתו ולשאר הנאה של כילוי
- (3) קושית תוספות דרך אגב
- (א) מנא לן דאסור לישראל להאכיל כרשיני תרומה לבהמתו
- (ב) ומנא לן דכהן ששכר בהמת ישראל אסור להכילה כרשיני תרומה
- (4) תירוצם לפי שטת מהרש"ל
- (א) מייתנין להו בקל וחומר
- (i) ומה טבל טהור שאסורה לבהמתו
- (ii) כ"ש תרומה טהורה שאסורה לבהמתו של ישראל
- (5) מהרש"א
- (א) קשיא על מהרש"ל

(i) הרי כבר הקשו לעיל בתוספות על קל וחומר מטבל טמא לטבל טהור

(ii) דלא הוי כ"ש דמהיכי תיתי

(iii) ומאי שנא ק"ו מטבל טהור לתרומה טהורה

(ב) פירושו דמהרש"א לתירוץ תוספות

(i) לימודו אתיא מהמשך אותו היקש עצמו

(1) דכמו דתרומה טהורה עיקר הנאתה לכהן (אכילה)³ אסור לישראל

(2) כמו כן תרומה טמאה אסור לישראל מה שמותר לכהן

(א) דהיינו הדלקה

(ii) והדר קא מקיש תרומה טהורה לתרומה טמאה

(1) דכמו דתרומה טמאה אסורה לישראל בהדלקה

(2) כמו כן תרומה טהורה אסורה לישראל בהדלקה

(3) ומשום דגם ילפותא זו מבוסס על היקש

(א) קגמיר מיני' איסור גם להאכיל לבהמתו ולשאר הנאה של כילוי

³דעוד לא למדנו דאסור לישראל ליהנות מתרומה טהורה

דף ט:

תד"ה ספק גררוהו

	משנה: בחמץ דחזינא דשקלי' חולדה צריך בדיקה דאין ספק אוכלתי' מוציא מידי ודאי חמץ	
	קשיא: מבריייתא דשפחה אחת דהטהרוהו לכהן דספק דגררוהו מחוץ לבור מוציא מידי ודאי דהטילה נפל בו	
תרצן ב' הגם דודאי נפל הרי ודאי גררוהו והלכך ודאי מוציא מידי ודאי ובפשיטות טהור אף ברה"י		תרצן א' ספק נפל והלכך ספק גררוהו מוציא מידי ספק נפל ואף לגבי טומאה ברה"י מועלת דליכא אלא ס"ס טומאה (ספק נפל וספק לא גררוהו) וגררוהו ספק רגיל הוא
קשיא: הרי אינו ודאי לגבי כהן דעומד ברה"י דשמא גררוהו לתחת רגליו		קשיא: הרי הספק אינו רגיל לגבי כהן דעומד ברה"י דשמא גררוהו לתחת רגליו
תירוץ: אה"נ דלגבי רגלי כהן צריכין לספק ספיקא אף לתרצן ב': ספק גררוהו וספק דאכלתי' ואותו ספק דאכלתי' ספק רגיל הוא ולכן טהור אף ברה"י		תירוץ: אף בלא ספק דגררוהו אית לי' ספק רגיל דאכלתי' בהדי ספק נפל
	מהרש"א עכשיו ניחא מאי דמקשן לעיל הקשה והרי בשפחה ספק גררוהו וכו' ולא הקשה מספק אוכלתי', דעדיפא לי' להקשות דאף ספק דאינו רגיל מוציא מידי ודאי, והלכך נקט ספק גררוהו דמיהת לתרצן ב' אינו רגיל הוא לגבי רגלי כהן חוץ לבור (משא"כ לתרצן א' רגיל הוא לגבי בור עצמו) ולא נקט אוכלתי' דרגיל הוא לגבי רגלי כהן בין לתרצן א' בין לתרצן ב'	

(1) גמרא

- (א) אמרת דאי לאחר בדיקא חזא לחולדה דשקל חמץ
(ב) צריך לחזור ולבדוק
(ג) דלשטת רבא אין ספק אוכלתי' מוציא מידי ודאי חמץ דחזא

(ד) קשיא

- (i) והתניא מעשה בשפחה שהטילה נפל לבור
- (ii) ובא כהן והציץ לבור ונפל לא ראה
- (iii) ואפשר דהי' שם ואפ"ה לא ראהו
- (iv) והיטהרוהו מפני שחולדה וכו' מצויין שם
- (v) וספק גיררוהו לחורן ולא האהיל הכהן עליו בבור
- (vi) הרי דספק גרירה מוציא מידי ודאי נפל

(ה) ב' תירוצין

(i) תירוך א'

- (1) ספק אי הוי נפל או רוה
- (2) ולהכי ספק גררוהו לחורן מוציא מידי ספק נפל
- (3) נמצא דמדיינין בספק מוציא מידי ספק
- (4) ולענין טומאה

(א) אף דספק טומאה ברשות היחיד טמא

(5) טהור הוא

(6) דלא הוי אלא ספק ספקא שמא נטמא

(א) דהרי לא נטמא אלא

(i) אי הוי נפל

(ii) ולא גררוהו לנפל

(ii) תירוך ב'

(1) הקדמה

(א) חולדה ודאי גורר וספק אוכל

(ב) לחמץ פוטרותו אכילה ולא פוטרותו גרירה

(ג) לדין נפל מטהרו לכהן בין אכילה בין גרירה מבור לחור

(2) במשנה

(א) ספק אם **אכלתו** חולדה לחמץ

(i) ואין ספק מוציא מידי וודאי

(ב) ואף דבודאי **גררוהו** לחמץ

(ג) אפילו גרירה ודאית לא פוטרותו מבדיקה

(3) בברייתא

(א) לעולם ודאי נפל הי' כאן

(ב) ואף דאינו אלא ספק אם אכלתו לנפל

(ג) בודאי גררוהו לחורן

- (ד) דלא האהיל הכהן עליו בבור
- (ה) והלכך ודאי מוציא מידי ודאי

(2) רש"י

(א) קשיא

- (i) למאי נפקא מינה דגררוהו לחורן
- (ii) עדיין ספק הוא דאולי עמד כהן למעלה מחורן
- (iii) ונטמא מדין טומאה רצוצה בוקעת ועולה

(ב) תירוץ

- (i) סתם חור חולדה פותח טפח
- (ii) וגביו חשוב אהל שחוצץ מפני הטומאה

(3) תוספות

(א) האי בור היכא קאי

(i) אי ברשות הרבים

- (1) אמאי הקשה מקשן מהאי ברייתא על משנה דידן בדיני בדיקה
- (2) גם דלא אסיק אדעת' תירוצ' דתרצן דאינו אלא ספק ספקא דלמא דנטמא
- (3) ה' לו לתרץ לעצמו
- (4) דשאני הכי דבדיני טומאה מישתעי
- (5) דברה"ר אפי' ספק אחת מוציאה מידי ודאי לטהרותו

(ii) ואי ברשות היחיד

- (1) קשה על תרצן א'
- (2) מאי יועיל לנו דאינו אלא ספק ספיקא דנטמא
- (3) עוד יקשה לנו אמאי טיהרוהו לכהן
- (4) דהרי בדיני טומאה מישתעי
- (5) והי' לנו להטמאותו דברה"י ספק ספיקא נמי טמא

(iii) ושים לב דעל תרצן ב' לא קשה כלום

- (1) דלידי' ודאי הוא וליכא ספיקא בכלל
- (2) ובפשיטות טהור אף ברשות היחיד

(ב) תירוץ

- (i) לעולם בור ברשות היחיד עומד
- (ii) ותרצן א' חידש
- (iii) דספק גררוהו ספק הרגיל הוא
- (iv) ולכן בספק ספיקא טהור אף ברשות היחיד
- (v) בקיצור

- (1) מצד דינא דאין ספק מוציא מידי וודאי
(א) שאני הכא דספק מוציא מידי ספק
(2) ומצד דינא דספק טומאה ברה"י
(א) שאני הכא דבספק ספיקא ישנו חד ספק דרגיל הוא

ג) קשיא

- (i) עכשיו דקבענו דבור ברה"י עומד
(ii) בין לתרצן א' בין לתרצן ב'
(iii) צריך עיון במקום עמידת רגלי כהן
(iv) אי ברה"י הוא עומד

(1) מה הועלת

- (א) לתרצן א' בספק רגיל דגרירה לחורן
(ב) ולתרצן ב' בוודאית גרירה לחורן
(2) הרי יכול להיות שהוא עומד מעל לחורן
(א) ולאותו מקום הוגרר הנפל
(3) וטומאה רצוצה בוקעת ועולה
(4) וא"כ אה"נ דמקום הבור עצמו טהור הוא
(5) אבל במקום רגלי כהן נשאת
(א) בלא ספק רגיל לגבי תרצן א'
(ב) ובלא ודאית לגבי תרצן ב'
(6) ונימא ספק טומאה ברשות היחיד טמא
(v) ועיין למטה ב"ניהדר לקושית התוספות"
(1) אמאי לא תרצו בזה כפירוש רש"י לעיל
(vi) ב' תירוצים

(1) תירוץ א'

- (א) אע"ג דבור ברשות היחיד עומד
(ב) אכן כהן עצמו ברשות הרבים הוא
(2) תירוץ ב' (כמבואר במהרש"א)
(א) הרי יש עוד ספק דאכלתי וחשוב ספק רגיל
(ב) והלכך:
(ג) לתרצן א'

- (i) לגבי רגלי כהן לא צריכנא לספק גררוהו בכלל
(ii) וסגי לן בספק ספקא דספק נפל וספק רגיל דאוכלתי'
(ד) ולתרצן ב'

(i) הגם דלבור עצמו לא הוצרך לספק ספיקא כדאמרן

(ii) אבל לגבי רגלי כהן ברשות היחיד

1. גם תרצן ב' קסמיך אספק ספקא

a. ספק אוכלתי'

b. ואי נמי דלא אוכלתי' שמא לא גררוהו תחת רגליו

2. ודינא דספק טומאה ברשות היחיד אין כאן

3. דספיקא דאוכלתי' חשוב ספק רגיל

a. כדאמרן לגבי תרצן א'

(vii) בסיכום

(1) ספק גררוהו חשוב ספק רגיל לגבי תרצן א' לענין בור עצמו

(2) ספק אוכלתי' חשוב ספק רגיל לרגלי כהן

(א) בין לתרצן א'⁴ בין לתרצן ב'

(4) מהרש"א

(א) קשיא

(i) כשהקשו מעיקרא מברייתא דשפחה אחד

(ii) אמאי נקטו דטיהרוהו לכהן מטעם ספק גררוהו

(iii) ולא נקטו דטיהרוהו מטעם ספק אוכלתי'

(iv) כמו בקושיתן לעיל

(v) דנקטו דבמדורות עכו"ם טהור כשדרך חולדה ליהלך שם

(vi) מטעם דאימור אכלתי'

(ב) תירוץ

(i) עדיפי להו להקשות דאף ספק אינו רגיל דקלש מוציא מידי ודאי

(ii) ולפיכך נקטי ספק גררוהו דאינו רגיל הוא מיהת לתרצן ב'

(5) ניהדר לתוספות

(א) הבאנו לעיל קושית רש"י ותירוצו כזה:

(ב) רש"י

(i) קשיא

(1) למאי נפקא מינה דגררוהו לחורן

(2) עדיין ספק הוא דאולי עמד כהן למעלה מחורן

(3) ונטמא מדין טומאה רצוצה בוקעת ועולה

(ii) תירוץ

⁴לכאורה מצי נמי תרצן א' לסמוך עליו לגבי בור אבל לא הוצרך לכך דמצי נמי לסמוך אגררוהו דחשוב רגיל לגבי בור

- (1) סתם חור חולדה פותח טפח
- (2) והוי אהל שחוצצת מפני הטומאה מלעלות על גביו
- ג) ועוד הבאנו אותו קושיא בתוספות
- ד) קשיא
- i) אמאי לא ניחא להו בתירוצו דרש"י
- (1) דמיירי בחור פותח טפח דחוצץ עלות טומאה מגבי לחור
- ה) תירוץ (כמבואר במהרש"א)
- i) פירוש רש"י לא ניחא להו
- (1) דאי אותו חור פותח טפח הוא
- (2) אז פתח בין חור לבור נמי פותח טפח הוא
- (3) ואותו פתח מביא טומאה לבור גופי'
- (4) דרך פתח החור בין חור לבור
- (5) כאלו נשאר הנפל שם ולא הוגרר לחור
- 6) מהרש"ל
- א) קשיא
- i) אמאי לא מתרצים לרש"י
- ii) דאותו חור פותח טפח מלמעלה
- iii) ואינו פותח טפח בפתח בין חור לבור
- 7) מהרש"א
- i) תירוץ על קושית מהרש"ל
- ii) אי אין בפתח החור לבור פותח טפח
- (1) בור סתום הוי
- (2) וטומאתו בוקעת ועולה אף בפותח טפח מלמעלה

תד"ה היינו תשע חנויות

דין	דרגות קבוע		
א'	ראינו לידת הספק במקום בו ידוע האיסור ולא פריש כלל -- היינו קבוע רגיל דכמחצה על מחצה דמי	תשע חנויות וכו' דידוע איזה חנות מוכרת נבילה ולקח מאיזה מהן ואינו יודע מאיזה מהן לקח	
ב'	פריש ממקום קבועתו ולא ראינוהו עד דכבר פריש -- היינו סתם דין פריש דהולכין אחר הרוב	תשע חנויות וכו' בנמצא הלך אחר הרוב	
ג'	קבוע רגיל וראינו פרישה דלאחר מכן -- דינו קבוע דחשוב כנולד ספק במקום קבוע	למסקנת תוספות היינו ציור דגמ' דידן דראינו דאתא עכבר ושקל ממקום בו ידוע ציבורו דחמץ וראינוהו דפריש ודנמצא בפיו דאותו עכבר	
ד'	פריש ותולין דנולד הספק במקום בו ידוע האיסור -- בה"א ס"ל דדינו קבוע וקא מסקי דדינו פריש כדין נכרי שנמצא בידו	אתא עכבר ושקל ונמצא בפיו ותולין דאתא ממקום בו ידוע איסורו וכן בנמצא ביד נכרי	להוה אמינא קס"ד דקבוע הוא וקס"ד דשאני מדין פריש דדין ב' משום דבדין ב' לית תולין ולפי' לא הקשו אלא מאי שנא משנמצא ביד נכרי דפריש הוא
ה'	בעת לידת ספק ידוע דמעורב בהן איסור ולא ידוע איזהו מהן אסור (קבוע אינו ידוע)	זבחים שנתערבו בחטאות המתות	
ו'	קבוע אינו ידוע ואח"כ כבשינהו ופרש וראה דחשוב נולד ספק במקום קבוע מטעם דין ג' והיינו דינא דנכבשינהו וניידי אליבא דתוספות בסוגיין	זבחים שנתערבו בחטאות המתות וכבשינהו וראה אחד פורש	אע"ג דמשום ראיית פרישו חשוב כנולד ספק במקום קבוע שאני מדין ג' דכאן קבועו אינו ידוע ואינו קבוע אלא מדרבנן והלכך כי פריש לאח"כ דינו פריש ושאני מדין ב' דבדין ב' איסורו ידוע ולית למיחש דיקח גם מן הקבוע מהרש"א : והי' יכול לתרץ דשאני מדין ב' בגלל דכאן נולד ספק במקום קבוע משא"כ בדין ב', אבל בשטת תוספות בחולין שהובא למטה ניחא דלא מצי לתרץ כן
ז'	קבוע אינו ידוע ואח"כ כבשינהו ופריש ולא ראה דלא נולד ספק במקום קבוע והיינו דינא דנכבשינהו וניידי אליבא דתוספות בחולין	זבחים שנתערבו בחטאות המתות וכבשינהו ולא ראה פרישה דחד מינייהו	לא נולד ספק במקום קבוע והלכך דינו פריש אי לאו דגזור ואי קשיא לך הרי בין בדין ב' ובין כאן לא נולד ספק במקום קבוע ואמאי לא גזור בדין ב' תריץ דשאני דין ב' דאיסורו ידוע ולא אתי ליקח מקבוע

(1) גמרא

- (א) תשע ציבורין של מצה ואחד של חמץ
- (i) ואתא עכבר ושקל
 - (ii) ונמצא בפיו לשטת תוספות
 - (iii) היינו קבוע ודינו כמצה על מצה וספק איסורא לחומרא
- (1) מפני שהספק נולד במקום קבוע
- (2) בו ידוע איזה ציבור חמץ הוא
- (ב) פירש פרוסה אחת ואתא עכבר ושקל הלך אחר רוב
- (ג) ודכותייהו תשע חנויות כולן מוכרין בשר שחיטה ואחת מוכרת בשר נבלה
- (i) ולקח מאחת מהן...
 - (ii) ספיקו אסור
 - (iii) ובנמצא הלך אחר הרוב.

(2) גמרא בחולין

- (א) בשר שנמצא ביד נכרים הולכים אחר הרוב

(3) גמרא בזבחים

- (א) א' מחטאות המתות או שור הנסקל

(i) שנתערבו ברוב בהמות מותרות

(ii) ימותו כולן ולא בטלי ברוב

(1) ואי כבשינהו וניידי ופרשי

(א) לתוספות דידן כשראה פירושן

(ב) לתוספות בחולין ובזבחים כשלא ראה פירושן

(2) מן הדין חשובין כפרוש

(3) אבל גוזרין פרוש אטו קבוע

(4) תוספות (כמבואר במהרש"א)

(א) קשיא

(i) אמרת דבאתא עכבר ושקל מציבורי חמץ ומצה

(1) ולא ראינו שלקח ממקום קבוע

(2) תלינן דחמץ בפיו

(ii) נייחא לן דשאני מדין ב' בטבלא

(1) כלומר מדין תשע חנויות ונמצא חוץ לחנויות

(2) דבנמצא הולכין אחר הרוב

(3) דשאני הכא דתולין דאותו חמץ מציבורין קבועין באו

(iii) אבל הרי מדינו דנכרי שנמצא בשר בידו

(1) מוכח דאף בדאיכא לתלות דממקום קבוע הביאו

(2) אפ"ה דנין אותו כנמצא

(ב) תירוצ

(i) קא מיירי בציור ג' בטבלא

(ii) כלומר דראינו דאתא עכבר ושקל

(1) ממקום בו ידוע ציבורו דחמץ

(א) וראינוהו דפריש ודנמצא בפיו דאותו עכבר

(iii) והלכך אין דינו כנכרי שנמצא בידו

(iv) ומשום דראה לידת הספק במקום קבוע חשוב כנולד ספק במקום קבוע

(ג) עכשיו נעיין בקשייתם בגמרא דידן ובחולין

(i) שטת תוספות דידן

(1) קשיא

(א) בזבחים אמרת דכשפרש בהמה אחת מאותן שנתערבו וראה

(ב) ואפ"ה אמרת דדינו כב"נמצא" אי לאו דגזור פריש אטו קבוע

(ג) ואמאי לא דנין כדין ג' בטבלא

(2) תירוצ

(א) דקבועו דזבחים אינו אלא דרבנן משום

(i) דאע"ג דבשעת לידת הספק כבר ידעינן דאיסור מעורב בי'

(ii) לא ידעינן איזהו בהמות איסור

(iii) {ומיקרי בטבלא "קבוע דאינו ידוע"}

(ב) והלכך לאחר שפרש

(i) אף דראה פירושו

1. דינו כפרש

2. אי לאו דגזור אטו קבוע

(3) קשיא

(א) ואמאי לא גזור בדין ב'

(i) דהיינו בסתם דין "נמצא" כשפרש מקבוע רגיל ולא ראה

(4) תירוצ

(א) דלא גזור אלא בקבוע דאינו ידוע דאתא למיטעי וליקח אף מן הקבוע

(ב) משא"כ כשאיסורו ידוע בודאי לא יקח מן הקבוע

(5) מהרש"א

(א) ה"י יכול לתרץ בפשיטות דלא גזור אלא היאך

(i) דחשוב דנולד ספק במקום קבוע

- (ii) כלומר היאך דראה פירושו
- (ii) ששת תוספות בחולין
- (1) קשיא
- (א) בזבחים אמרת
- (i) דכשפרש בהמה אחת מאותן שנתערבו ולא ראה
- (ii) דינו כ"נמצא"
- (iii) ואפ"ה גזור פריש אטו קבוע
- (ב) תינה
- (i) דדינו כנמצא מטעם דלא ראה כשפרש
- (ii) ולא חשוב נולד ספק במקום קבוע
- (iii) והלכך דינו כדין ב' בטבלא ולא כדין ג'
- (ג) אבל אמאי גזור כאן ולא גזור בדין ב'
- (2) תירוצ
- (א) שאני דין ב' דלא גזור
- (ב) דהרי איסורו ידוע ולא אתא ליקח אלא מן הקבוע
- (3) מהרש"א
- (א) ובפשיטות לשטה זו אי אפשר לתרץ דלא גזור אלא היאך
- (i) דחשוב דנולד ספק במקום קבוע
- (ii) כלומר היאך דראה כשפירש
- (ב) דהרי לשטה זו גזור בלא ראה כשפירש

תד"ה היינו שתי קופות

(1) גמרא לעיל

(א) אמרת דאי לאחר בדיקא חזא לחולדה דשקל חמץ צריך לחזור ולבדוק

(ב) קשיא

(i) תנן

(1) מדורות עכו"ם טמאין מפני שקוברין נפליהם בבתיהם

(2) וכל מקום שחולדה וחזיר יכול להלוך אין צריך בדיקה

(3) שאם הושלך שם חטטוהו ואכלוהו

(ii) וא"כ בגמרא דידן אף בחזינא דשקל חמץ נימא דאכלוהו

(ג) ב' תירוצים

(i) תירוצו דרב זירא

(1) לא קשיא הא בבשר הא בלחם

(2) בבשר לא משיירא בלחם משיירא

(ii) תירוצו דרבא

(1) במדורות עכו"ם לא חזינא לנפל ואימור דלא הוי

(א) וספק דאולכתי' מוציא מידי ספק נפל

(2) משא"כ במשנה קא עסיק בדחזינא לחמץ

(א) ואין ספק דאולכתי' מוציא מידי ודאי דחמץ

(2) גמרא דידן

(א) שני ציבורין אחד של מצה ואחד של חמץ

(ב) ושני בתים אחד בדוק ואחד אינו בדוק

(ג) ואתו שני עכברים אחד שקל מצה ואחד שקל חמץ

(ד) ולא ידעינן הי להאי עייל והי להאי עייל

(ה) ומבעיא לן אי צריך לחזור ולבדוק אותו בית דכבר בדוק

(3) תוספות (כמבואר במהרש"א)

(א) קשיא

(i) לרבא נימא גם כאן צריך לחזור ולבדוק

(ii) דאימור דספק דאולכתי' מוציא מידי ספק דלבית דאינו בדוק עייל

(ב) תירוצו

(i) דמיירי שהככר כל כך גדול דליכא למימר אכלתי'

(4) מהרש"א

(א) בעל המאור מתרץ

(i) דסוגיא דידן אתיא כר' זירא

(1) דאע"ג דבבשר לא משיירא בחמץ משיירא

(ii) אי נמי

(1) אף רבא

(א) דקפליג אר' זירא וקסבר דחולדה בלחם נמי לא משיירא

(ב) בעכבר מודה דמשיירא

דף י.

תד"ה ספק על

(1) עיקרים

(א) היכא דלא בטיל צריך בדיקה דאורייתא

(ב) כשכבר בטל בדיקתו דרבנן

(ג) ספק איסור דאורייתא מוקמינן לה אחזקת'א

(2) הי לך איבעיות בגמ' דידן לרש"י ולתוספות (כמבואר במהרש"א)

(3) תשע ציבורין

(א) ב' איבעיות

(i) איבעיא א'

(1) תשע ציבורין של מצה ואחד של חמץ

(2) ואתא עכבר ושקל ולא ידעינן אי מצה שקל אי חמץ שקל

(ii) תשובה

(1) היינו תשע חנויות

(iii) איבעיא ב'

(1) פירש ואתא עכבר ושקל ולא ידעינן אי מצה שקל אי חמץ שקל

(iv) תשובה

(1) ובנמצא הלך אחר הרוב

(ב) פירושן דאיבעיות לרש"י

(i) איבעיא לן אי צריך לחזור ולבדוק

(ג) תוספות

(i) ב' קשיות לפירוש רש"י

(1) קשיא א'

(א) הרי בדכבר ביטל איירי

(i) כדמוכח מאיבעיא דשני צבורין דנביא להלן

(ב) והלכך בדיקתו אינו אלא דרבנן

(ג) ואמאי קא פשיט דינו לחומרא מתשע חנויות דבספיקא דאורייתא קא מיירי

(2) קשיא ב'

(א) אמאי קא מיבעיא אי צריך לחזור ולבדוק

(ב) הרי מוכרח דהבית כבר בדוק דאל"ה פשיטא דבעי בדיקה

(ג) א"כ אף בדאורייתא מצי לסמוך אחזקת בדיקה

(ii) תירוץ

- (1) דלא כפירוש רש"י
 - (2) איבעיא לן כשנמצא בפיו של עכבר אי שרי לאכילה
 - (3) דספיקא דאורייתא היא
 - (4) וגם ליתא לחזקה למיסמך עלה
- (4) שני ציבורין
- (א) איבעיא
- (i) שני ציבורין אחד של מצה ואחד של חמץ
 - (ii) ולפניהם שני בתים אחד בדוק ואחד שאינו בדוק
 - (iii) ואתו שני עכברים אחד שקל מצה ואחד שקל חמץ
 - (iv) ולא ידעינן הי להאי עייל והי להאי עייל
- (ב) תשובה
- (i) היינו שתי קופות דתנן שתי קופות אחת של חולין ואחת של תרומה
 - (ii) ולפניהם שני סאין אחד של חולין ואחד של תרומה ונפלו אלו לתוך אלו מותרין
 - (iii) שאני אומר
- (1) בתרומה דרבנן
 - (2) דחולין לתוך חולין נפלו ותרומה לתוך תרומה נפלה
 - (iv) ובחמץ נמי אמרינן שאני אומר
- (1) דבדיקה דרבנן הוא
 - (2) דמדאורייתא בביטול בעלמא סגי ליה
- (ג) בכאן מודי תוספות דלענין בדיקה קא מיבעיא כדאיתא בהדיא
- (ד) מהרש"א
- (i) קשיא
- (1) אמאי צריכית לשאני אומר
 - (2) נימא דמחמת חזקת בדוק אינו צריך לבדוק
- (ii) תירוץ
- (1) הגע בעצמך
- (א) דתקשי לך גם בציור דקופות
 - (ב) אמאי צריכית לשאני אומר
 - (ג) נסמוך אחזקתו דקופת חולין
 - (2) ומוכרח דאין סומכין אחזקתו דחולין דכבר מונח בקופה
- (א) משום דכנגדו עומד סאה שבודאי נפל בו
 - (ב) ואותו סאה ספק הוא ואין לו חזקה
 - (3) כמו כן

- (א) באיבעיא דידן בודאי נכנס עכבר לבית הבדוק
- (ב) ומה דשקל אותו עכבר ספק הוא ואין לו חזקה
- (ג) והלכך לית לן למיזל בתר חזקת בדוק

(5) צבור אחד של חמץ

(א) איבעיא

- (i) צבור אחד של חמץ ולפניו ב' בתים בדוקין
- (ii) ואתא עכבר ושקל
- (iii) ולא ידעינן אי להאי על אי להאי על

(ב) תשובה

- (i) היינו שני שבילין
 - (ii) דתנן שני שבילין א' טמא וא' טהור
 - (iii) והלך באחד מהן ועשה טהרות
 - (iv) ובא חבירו והלך בשני ועשה טהרות
 - (v) רבי יהודה אומר
- (1) אם נשאלו זה בפני עצמו וזה בפני עצמו טהורין
- (2) שניהן בבת אחת טמאין וכו'

(ג) רש"י

- (i) איבעיא לן גם הכי אי צריך בדיקה בשכבר בטלו
- (ii) וקא מסיק דאם באו לשאול זה לעצמו וזה בפני עצמו
- (iii) אמרינן ל' לכל חד אי אתה צריך לבדוק
- (iv) דבבדיקת חמץ דרבנן תלינן לכל אחד לקולא

(ד) מהרש"א

- (i) תוספות קא סתים באיבעיא זו
 - (ii) אכן מסתבר דקפליג ארש"י
 - (iii) וקמוקי דבלא בטלו איירי
 - (iv) וקא פשיט דמצי למיסמך אחזקת בדוק דב' בתים
- (1) אע"ג דבודאי נכנס לבית אחד
- (v) דהא דבב' שבילין טהורין כששואלין בפני עצמן
- (vi) היינו נמי משום דלכל אחד אית ל' חזקת טהרה
- (vii) מטעם דספק טומאה ברשות הרבים טהור

(ה) {לעיון}

(i) קשיא

- (1) ואם תאמר מאי שנא מב' צבורין וב' בתים

- (2) אחד בדוק ואחד אינו בדוק
(3) דבו אמרינן דלית למיסמך על חזקת אותו בית דבדוק מכבר
(ii) תירוצין

- (1) דעדיפי לן ציור בו שניהן בדוקין ויש לשניהן חזקת בדוק
(2) מציוור דרק חד מהני בתי בדוקין מב' טעמים
(א) טעם א'

- (i) דודאי איכא חד בית דאית לי' חזקה דבי' לא על
(ב) טעם ב'

- (i) דבב' בתים בדוקין
1. מפני דלכל חד אית חזקת בדיקה
2. דנין כל אחד כנידון בפני עצמו
3. כמו בשני שבילין דדנין כל א' בפני עצמו מפני חזקת טהרה
4. ויכול להיות דבנידון לפנינו ליכא חמץ כלל
(ii) משא"כ בב' בתים אחד בדוק ואחד אינו בדוק

1. דנין ב' בתין כנידון חד
2. והרי באותו נידון ודאי איכא חמץ
3. ועל אותו חמץ ליתא לחזקה כדביארנו לעיל

- (א) ועוד עיין בצל"ח ד"ה ספק על ספק לא על
(i) "ונראה לומר הואיל וליכא למימר דבהך ביתא ודאי ליכא חמץ
(ii) משום הכי ליכא חזקה
(iii) אבל הכא בשני שבילין [איכא חזקה]
(iv) דודאי בחד מהני ליכא חמץ"

(6) ספק על ספק לא על

(א) תשובה

- (i) היינו בקעה ובפלוגתא דר"א ורבנן
(ii) דתנן הנכנס לבקעה בימות הגשמים
(1) כשבקעה רשות היחיד היא
(2) וספק טומאה בה טמא
(iii) וטומאה בשדה פלונית
(iv) ואמר אחד הלכתי במקום הלז
(v) ואיני יודע אם נכנסתי באותה שדה ואם לא נכנסתי
(vi) ר"א מטהר וחכמים מטמאין שהיה ר"א אומר וכו'

(ב) רש"י

(i) ופשיט לי' דבדיקה דחיובי' דרבנן כ"ע מודי לקולא

(ג) תוספות (כמבואר במהרש"א)

(i) ב' קשיות

(1) קשיא א' על פירושו דרש"י

(א) הלא אף בספיקא דאורייתא אוקמינן אחזקת בדוק

(2) קשיא ב' על הגמרא

(א) אמאי מדמין נידון דידן לספק טומאה ברשות היחיד

(i) דאפילו ספק ספיקא טמא בו

(ב) וביותר אית לן למיסמך אחזקת טהרה בנידון דידן

(i) היכא דלא ידעינן אי נכנס לשום בית

(ג) מבנידון דלעיל דב' בתים בדוקין

(i) כשודאי נכנס לחד מהני בתי

(ד) ובשם מדמין אותו לספק טומאה ברשות הרבים

(i) ולא לספק טומאה ברשות היחיד

תד"ה ספק ביאה טהור

(1) גמרא

(א) ספק על ספק לא על

- (i) היינו דינא דנכנס לבקעה בימות הגשמים
- (ii) וטומאה בשדה פלונית ולא יודע אם נכנס באותה שדה
- (iii) ר' אליעזר מטהר שהיה אומר ספק ביאה טהור

(2) רש"י בגמרא דידן ותוספות

- (i) בין ר' אליעזר בין חכמים ס"ל דספק ספיקא הוא
- (1) ספק ביאה לשדה ואם נכנס ספק אי האהיל
- (ii) ופליגי בהא

(1) דר' אליעזר ס"ל דבספק ספיקא לא אמרינן ספק טומאה ברשות היחיד טמא

(א) וטעמי' דלא גמרינן מסוטה לטמא אלא טמא אחד

(2) וחכ"א לא שנא ספק אחד לא שנא ספק ספיקא ברשות היחיד טמא

(3) מהרש"א

(א) קשיא

- (i) הרי לא נ"מ לר' אליעזר וחכמים מאי הן אותו ספקות דממנו מרכיבין ספק ספיקא
- (ii) דבכל ספק ספיקא ס"ל
- (1) לר' אליעזר דטהור דלא דמיא לסוטה
- (2) ולחכמים דטמא
- (iii) ואמאי מדגיש ר' אליעזר דטהור משום ספק ביאה

(ב) תירוץ

(i) מוכרח דמאי דאמר דטהור משום ספק ביאה לאו דוקא הוא

(ג) קשיא

(i) אמאי קאמרי תוספות לעיל בדף ט. תד"ה את"ל

(1) דספק ביאה יש לו חשיבות יתירה דספק רגיל הוא

(2) ומשום הכי ספק ספיקא דידי' טהור ברשות היחיד

(ii) הלא

(1) לחכמים טמא הוא אף בספק ביאה

(2) ולר' אליעזר כל ספק ספיקא טהור אף בלא ספק רגיל

(iii) תירוץ

(1) עיין

(א) פירושי' דרש"י במסכת עבודה זרה

- (i) ר' אליעזר וחכמים תרוייהו ס"ל דספק ספיקא טהור ברה"י
(ii) והכא מיירי בשדה מלאה טומאה
1. דאין כאן אלא חד ספק דביאה לשדה
(iii) ואפ"ה מטהר ר' אליעזר
(iv) משום דדינא דספק טומאה ברה"י טמא גמרינן מסוטה
(v) ובסוטה ליתא אלא ספק מגע ולא ספק ביאה
(ב) ובפירוש רשב"ם
- (i) ר' אליעזר וחכמים תרוייהו ס"ל דספק ספיקא טהור ברה"י
(ii) ולא פליגי אלא אי דינא דידן חשוב כספק אחד או כספק ספיקא
(2) וקאמרי תוספות בדף ט.
- (א) דהא דקסברי רש"י ורשב"ם
(i) דחכמים ס"ל בעלמא דספק ספיקא טהור
(ב) היינו דוקא בספק ספיקא דהורכב בספק רגיל כספק ביאה
(ג) ואה"נ דבנידון דידן אינו טהור אף בספק ביאה
(i) לרש"י משום דבשדה מלאה טומאה ליכא אלא חד ספיקא
(ii) לרשב"ם משום דחשוב כחד ספיקא אף אי אינה מלאה טומאה

תד"ה על ובדק ולא אשכח

(1) גמרא

(א) עכבר נכנס עם חמץ ובדק אחריו ולא אשכח לחמץ

(ב) היינו פלוגתא דר' מאיר ורבנן

(i) דר' מאיר ס"ל כל דבר שבחזקת טומאה לעולם הוא בטומאתו

(1) עד שיודע לך הטומאה היכן הוא

(ii) וחכמים אומרים בודק עד שמגיע לסלע וכו'

(2) רש"י

(א) ובאיבעיא דידן אף ר' מאיר יודה בדדיקתו סגי

(ב) מטעם דכבר ביטל ואין בדדיקתו אלא דרבנן

(3) תוספות לפי שטת מהרש"ל

(א) פליגי ארש"י

(ב) ומוקי לה בלא בטלו

(ג) ולכאורה פליגי בזה

(i) דלר' מאיר צריך ביטול דאורייתא בדדיקתו לא הועילה

(ii) ולרבנן צריך בדיקה רק מדרבנן מטעם דהבודק צריך שיבטל

(ד) קשיא

(i) משמעות לשון הגמרא דפליגי במאי דמחויב לעשות

(ii) ולא רק באלו חיובו לבטל דאורייתא או דרבנן

(ה) תירוץ

(i) היינו פלוגתתם

(1) לר' מאיר

(א) אם לא בטל בודק שנית בדדיקה ראשונה לא הועילה

(ב) דאף דלא אשכחי בפעם ראשון

(ג) מחייבים אותו לבדוק שנית ביותר זריזות

(ד) משום דחיוב בדדיקתו דאורייתא היא

(2) לרבנן

(א) אם לא בטל אינו בודק שנית

(ב) בדדיקה ראשונה הועילה

(ו) והנה לרש"י דבשביטלו איירי

(i) דמוקי לה בבדיקה דרבנן דכבר ביטלו

(ii) קשיא

- (1) במאי פליגי ר' מאיר ורבנן
- (iii) תירוץ
- (1) נימא דפליגי כדתירצנו לתוספות
- (2) דר"מ מצריך בדיקה שנית ביותר זריזות
- (iv) קשיא
- (1) איננו נכון
- (2) דתירוץ זו לא מתאים אלא לשטת תוספות
- (3) דבבדיקה דאורייתא קא עסקינן
- (4) אבל לשטת רש"י דבבדיקה דרבנן עסקינן
- (5) בפשיטות לא צריך לבדוק שנית כשלא מצא חמץ בפעם ראשונה
- (4) שטת תוספות למהרש"א
- (א) לתוספות אכן פליגי
- (i) אי בטול דאורייתא היא או דרבנן
- (ii) ועל מאי דמקשינן "מאי יעשה" השיבו דיעשה ביטול
- (ב) ומאי דקשה לי' למהרש"ל
- (i) דצריך לפלוגי במאי לעשות
- (1) והרי רבנן נמי איצטרכי ביטול
- (ii) לא קשה לי' למהרש"א דמהיכי תיתי דפליגי במאי לעשות
- (ג) קשיא
- (i) ואמאי לא תירוץ כמהרש"ל דפליגי
- (1) אי מצריך בדיקה שנית בלא בטול
- (ד) תירוץ
- (i) משום דמלשון תוספות משמע דפליגי בבטול
- (ii) דקאמר דלר' מאיר לא סגי בבדיקה וצריך לבטול
- (iii) דלהבנת מהרש"א קאי אשטת תוספות
- (5) ניהדר למהרש"ל
- (א) קשיא
- (i) מה יתרץ לנקודת מהרש"א
- (1) דמלשון תוספות
- (א) דקאמרי דלר' מאיר לא סגי בבדיקה וצריך לבטול
- (2) משמע דס"ל דפליגי בביטול לשטת תוספות
- (ב) תירוץ
- (i) להבנת מהרש"ל לשונם בזה קאי רק

- (1) למנמק קושייתן לרש"י
- (2) דאין לומר דפליגי אלו להצריך בדיקה שנית
- (3) דפלוגתא זו לא אמרינן אלא לשטת תוספות אליבא דר' מאיר
 - (א) דלא סגי בבדיקה וצריך לבטלו
 - (ב) והלכך בלא ביטול מחמיר ר' מאיר
 - (i) בניגוד לרבנן
 - (ג) להצריך בדיקה שנית ביותר זריזות
- (4) מה שאין כן לשטת רש"י דמיירי כשביטלו
 - (א) בודאי לא יצריך ר' מאיר בדיקה שנית
- (5) והלכך הדרא קושיא לדוכתא:
 - (א) במאי פליגי אליבא דרש"י

תד"ה חולין ומעשר שני מעורבין

(1) גמרא

(א) הניח ט' ככרות ומצא י'

(i) האם נאמר דאותן שמצא כוללין אותן שהניח

(ii) או נאמר דבודק עד שמוצא ט' אחרות

(ב) תשובה

(i) היינו דינ' דהניח מנה מעשר שני ומצא מאתים

(ii) דר' ס"ל דחולין ומעשר שני מעורבין זה בזה

(iii) ורבנן פליגי

(2) רש"י

(א) ומביא סלעין בשוה מנה ואומר

(i) "כל מקום שהן מעות מעשר שני הרי הן מחוללין על הסלעים הללו"

(3) תוספות (כמבואר במהרש"א)

(א) ב' קשיות

(i) קשיא א'

(1) היאך מחלל אסלעין

(2) הרי צריך לחלל אפרוטות תחלה

(ii) קשיא ב'

(1) לשטת רש"י דמצי לחלל אסלעין

(2) קשה דלא צריך לי' ליקח סלעין חדשין

(3) דמינייהו גופייהו יכול ליקח שיעור מעות מעשר ואומר

(א) "אם אלו מעות מעשר הרי טוב

(ב) ואם לאו כל מקום שהן הרי הן מחוללין על אלו"

תד"ה הניח עשר ומצא תשע

(1) גמרא

(א) איבעיא א'

(i) הניח ט' ככרות ומצא י'

(1) האם נאמר דאותן שמצא כוללין אותן שהניח

(2) או נאמר דבודק עד שמוצא ט' אחרות

(ii) תשובה

(1) היינו דיני' דהניח מנה מעשר שני ומצא מאתים

(2) דר' ס"ל דחולין ומעשר שני מעורבין זה בזה

(3) ורבנן פליגי

(ב) איבעיא ב'

(i) הניח י' ומצא ט'

(ii) תשובה

(1) היינו הא דתניא

(2) הניח מאתים ומצא מנה

(3) מנה מונח ומנה מוטל דברי רבי

(4) וחכמים אומרים הכל חולין

(2) תוספות (כמבואר במהרש"א)

(א) בין באיבעיא א'

(i) דרבי ס"ל דחולין ומעשר שני מעורבין

(ii) ורבנן ס"ל הכל חולין

(ב) בין באיבעיא ב'

(i) דרבי ס"ל מנה מונח מנה מוטל

(ii) ורבנן ס"ל הכל חולין

(ג) לא קמיפליגי אלא בקשורים

(i) דרבנן ס"ל מדקשורים

(1) טלטלוהו קטנים לכל ככרות ביחד

(א) דאין סברא לתלות דטלטלו עכברים

(i) לכל ככרות ביחד

(ד) אבל באינן קשורין

(i) מודי רבנן לרבי

דף י:

תד"ה ואם לא בדק בתוך המועד

1 עיקרים

- (א) לרש"י בודקין שלא לעבור בבל יראה ובל ימצא
- (ב) לית דין בל יראה עד שתחשך
- (i) והא ראי' דלאותו שהות משעת שבע עד שתחשך מיקרי שעת הביעור לרש"י
- (ג) בתוך הפסח אינו עוברין בבל יראה
- (i) בחמץ שאינו ידוע
- (ii) או אם ביטל חמצו לפני סוף שעה שש
- (iii) או לפירורין דבטלי ממילא (עיין דף ו:)
- (ד) נמצא דאינו עובר בבל יראה בתוך הפסח
- (i) אלא לחמץ
- (1) שנעשה ידוע כשמוצאו
- (2) שאינו פירורין
- (3) שלא בטלו
- (4) ושאינה משביתו מיד כשמוצאו
- (ה) אין עוברין בבל יראה לאחר הפסח
- (2) גמרא
- (א) אליבא דרש"י
- (i) רבנן מתירין לבדוק עד שתחשך
- (ii) ר' יהודה מתיר לבדוק עד סוף שש
- (1) דלאחר שש חייש דלמא אתא למיכל מיני'
- (3) תוספות
- (א) קשיא
- (i) אמאי ס"ל לרש"י דלכ"ע אסור לבדוק בפסח משתחשך וגם לאחר הפסח
- (ב) תירוצ
- (i) "מפני שפירש במשנה דבודקים שלא יעבור בבל יראה ובל ימצא"
- (4) פירוש לשונן (כמבואר במהרש"ל ומהרש"א)
- (א) מדובר
- (i) או כשלא בטלו (לפי מהרש"ל להלן)
- (ii) או שדנין אותו כאלו לא בטלו (מהרש"א להלן)
- (ב) עד שתחשך מצי לבדוק

- (i) דמה שימצא ישבית קודם חשיכה ולא יעבור בבל יראה
- (ג) ברם משתחשך מוטב לו שלא יבדוק
- (i) דכל זמן שלא בודק ישאר חמץ דילי' בגדר "אינו ידוע"
- (ii) דאינו עובר עלי' בבל יראה
- (iii) משא"כ כל גלוסקא שימצא יעבור עלי'
- (1) אי לא משבית אותו מיד
- (2) דהרי אי אפשר עוד לבטלו
- (ד) ור' יהודה מחמיר עוד שלא לבטלו מסוף שעה שש
- (i) דחייש שמא יאכלנו לחמץ שמוצא
- (5) מהרש"ל
- (א) קשיא
- (i) בשלא בטלו הי' לו לר' יהודה להצריך בדיקה
- (ii) אף כלפי חשש דשמא יאכלנו משלא לבדוק
- (iii) הגע בעצמך
- (1) אי בודק ומוצא חמץ
- (א) אכן יש חשש שיאכלנה לאותו חמץ
- (ב) אבל על אותו חמץ אינו עובר בבל יראה כשמשביתו קודם חשיכה
- (ג) וגם הועיל דאותו חמץ שמצא לא ימצא עוד בפסח
- (i) ומנע אפשרות בל יראה ובל ימצא לאותו חמץ
- (ii) אי הי' מוצא אותו בפסח ולא הי' משביתו לאלתר
- (2) אי לא בודק
- (א) אכן לא ימצאנו לחמץ ע"י בדיקה ולא יאכלנו
- (ב) אבל ישאר אפשרות לעבור בבל יראה
- (i) אי לאח"כ בפסח מוצא אותו חמץ ולא משביתו לאלתר
- (3) והאיך תאמר דמשום חשש אכילה לא יבדוק
- (4) באשר אם בודק מונע לבל יראה לאח"כ
- (5) מוטב לו לבדוק וליזהר שלא לאכול
- (ב) תירוץ
- (i) מוכרח דכבר בטלו לחמץ דידי'
- (ii) והלכך לא יעבור בבל יראה אף אי ימצא אותו בפסח ולא ישביתנו מיד
- (iii) והלכך מוטב שלא לבדוק לפני חשיכה מחשש דשמא יאכלנו
- (ג) קשיא
- (i) אם כן גם בפסח עצמו יבדוק לרבנן

- (1) דלא חיישי שמא יאכלנו
- (ii) דבמוצאו גם בפסח עצמו אינו עובר בבל יראה
- (iii) דהרי בטלו מכבר
- (ד) תירוץ
- (i) אה"נ דמיירי כשבטלו
- (ii) והלכך לר' יהודה אינו בודק לאחר שש כדביארנו
- (iii) ולא תקשי לך א"כ בפסח עצמו יבדוק לרבנן
- (iv) דלא תקנו בדיקה אלא בזמן
- (1) כלומר לפני שתחשך
- (א) דבו הי' מועיל בדיקה לבל יראה אי לא ביטל
- (6) מהרש"א
- (א) לעולם קא מיירי בדלא בטלו
- (ב) קשיא
- (i) הרי קבענו דבלא בטלו
- (ii) לפני שתחשך מוטב לו שיבדוק
- (iii) דמאי שמוצא עכשיו ע"י בדיקה לא יעבור עליו בבל יראה
- (iv) ובאם לא יבדוק וימצאו בפסח יעבור עליו בבל יראה
- (ג) תירוץ
- (i) מאי שקרוב למצוא בפסח היינו פירורין
- (1) ואין לחוש להו דלא עבר עליהן בבל יראה אף כשימצאן בפסח
- (ii) והלכך אם אינו בודק אין לנו לחוש אלא
- (1) **לשמא** ימצא גלוסקא בפסח בלא בדיקה ולא ישביתנה מיד
- (iii) ומצד אחר אם בודק בודאי ימצא פרוורין ו**שמא** יאכלם כשבדק אחריהן
- (i) ומפני דיש שמא כלפי שמא מוטב לו בשב ואל תעשה ושלא לבדוק

דף יא.

אבל לא גודשין

(בסיוע יום טוב שאול פאלגער)

גודשין	קוצרין	קמח וקלי	חמץ	
חיישין	לא חיישין	לא חיישין	חיישין	ר' יהודה
חיישין	לא חיישין	חיישין	לא חיישין	רבנן

(1) גמרא (כמבואר ברש"י)

(א) בחמץ

(i) לרבנן בודקין עד שתחשך

(1) דלא חיישין דלמא אתא למיכל מיני' אחר שש

(ii) לר' יהודה אין בודקין אחר שש

(1) דחיישין דלמא אתא למיכל מיני'

(ב) לענין חדש

(i) בקצירת בית השלחין

(1) כ"ע מודי דלא חיישין דלמא אתא למיכל מיני'

(ii) בגדישה

(1) כ"ע מודי דחיישין דלמא אתא למיכל מיני'

(iii) בקמח וקלי

(1) ר' יהודה אינו חושש דלמא אתא למיכל מיני'

(2) רבנן חוששי דלמא אתא למיכל מיני'

(ג) קשיא

(i) אמאי לא חייש ר' יהודה לאכילה בקמח וקלי

(ii) ובחמץ חייש לאכילה

(ד) תירוץ

(i) אמר רבא מתוך שלא התרת בקמח וקלי אלא בשינוי לא אתי למיכל

(ה) קשיא

(i) הרי קצירת בית השלחין בלא שינוי הוא

(ii) ולא חייש דלמא אתי למיכל מיני'

(ו) תירוץ

- (i) אמר אביי
- (1) בחדש לא חיישינן לאכילה משום דבדיל מיני'
 (2) בחמץ חיישינן לאכילה דלא בדיל מיני'
- (ז) קשיא
- (i) תירצת דר' יהודה אר' יהודה
 (ii) אבל חכמים אחכמים נמי קשה
- (1) דהרי חכמים אוסרים להתעסק בקמח וקלי דלמא אתא למיכל מיני'
 (2) ואמאי בחמץ לא חיישי לדלמא אתא למיכל מיני'
- (ח) תירוצ
- (i) בחמץ הוא עצמו מחזר עליו לשורפו
 (ii) ולא קאתי למיכל מיני'
- (2) תוספות
- (א) מסתברא
- (i) דלפני שהקשו בגמרא לחמץ הבינו דיני חדש ככה
 (1) בקצירה שרי לכ"ע משום הפסד
 (2) בגדישה אסור לכ"ע דלית הפסד
 (3) לרבנן אסור בקמח וקלי דלית הפסד
 (4) לר' יהודה שרי בקמח וקלי
- (א) דמשום עולי רגלים הקילו חשוב כהפסד
- (ב) קשיא
- (i) מאחר דקבענו דכשהקשו מקמח וקלי סבירא להו
 (ii) דר' יהודה אינו חושש בקמח וקלי משום דחשוב כהפסד
 (iii) אמאי קשיא להו מהא דר' יהודה חושש בחמץ
 (iv) נימא בפשיטות דטעמי' משום דלית הפסד בחמץ
- (ג) תירוצ
- (i) "ויש לומר משום מצות ביעור יש להתיר כמו משום פסידא"
 (3) מהרש"ל
- (א) קשיא
- (i) השתא דאמרת דמקשי לר' יהודה משום דבחמץ חשוב כהפסד
 (ii) א"כ אמאי קא מקשי בגמ' לרבנן דלא חיישי בחמץ וחיישי בקמח וקלי
 (iii) נימא דחמץ שאני דמשום מצות ביעור יש להתיר כמו משום פסידא
 (iv) משא"כ בקמח וקלי דלדידהו אסור
- (1) דלא חשוב להו עולי רגלים כמו פסידא

(ב) תירוץ

(i) מוכרח דס"ל לתוספות די שנם שני סוגי הפסד

(1) א'

(א) הפסד ממש כעין קצירה

(2) ב'

(א) כעין הפסד

(i) כמו בקמח וקלי לר' יהודה מטעם דלעולי רגלים הקילו

(ii) הא דאמרינן דחובת ביעור חשוב כעין הפסד

(1) לא קאמרינן אלא לר' יהודה

(א) דמשום דקסבר דעולי רגלים חשוב כעין פסידא בקמח וקלי

(ב) מסתבר דגם חובת ביעור חמץ חשוב כעין הפסד

(2) משא"כ לרבנן

(א) דצריכין פסידא ממש כמו בקוצרין

(i) והא ראי' דבקמח וקלי חיישי ולא קאמרי דחשוב כמעין הפסד

(ב) והלכך מקשינן להו אמאי שרי בפסח

(ג) דגם בחמץ לא חשוב להו כמעין הפסד

(iii) וכשמתרצי בגמרא דטעמי' דר' יהודה בקמח וקלי משום שינוי

(1) תפרש כוונתן

(א) דבקמח וקלי איתנהו תרי טעמי להיתירא

(i) כעין הפסד כמו שאמרנו

(ii) ושינוי

(ב) והלכך

(i) הגם דילפינן מינה דקמח וקלי דבחמץ נמי חשוב כעין הפסד

(ii) אפ"ה חיישינן בחמץ

1. דאף דאית בה כעין הפסד לית בה סיועו דשינוי

(iv) לאחר שתירצו בגמרא דלעיל הקשו בגמרא

(1) "הרי קצירת בית השלחין בלא שינוי הוא

(2) ולא חייש דלמא אתי למיכל מיני"

(3) ומוכרח דגם בקמח וקלי מותר מטעם כעין הפסד לחוד

(א) ובלא סיוע משינוי

(i) { דלא מסתבר לן למימר דצריכין סיוע משינוי

1. כשמסתמך על כעין הפסד דקמח וקלי

2. ולא כשמסתמך על הפסד ממש דקצירה }

(4) וא"כ חדרא קושיא לדוכתי' מקמח וקלי

(5) שים לב

(6) דאין להקשות לר' יהודה ישר לחמץ מקציר דמותר מטעם הפסד

(7) דהרי קבענו דכבר אסיק אדעתין דקציר יש לו הפסד ממש

(8) ודבחמץ דלית בה הפסד ממש כמו קציר

(v) קשיא

(1) אמאי לא תירצו בגמרא דקמח וקלי שאני משום שינוי לחוד

(2) דבשטה זו לא יוקשה לן כלל

(א) לא יוקשה לן קמח וקלי דהרי מותר רק בשינוי לחוד

(ב) ולא יוקשה לן מקציר דבקציר איתא הפסד משא"כ בחמץ

(i) לא בלבד שאין בה הפסד גמור

(ii) אף כעין הפסד לית בה

1. דהרי לית למילף אותה כעין הפסד מקמח וקלי

2. דהרי מותרין מטעם שינוי לחוד בלא סיוע כעין הפסד

(vi) תירוץ

(1) סברא היא

(א) דשינוי לחוד לא מהני

(ב) ודצריכין עוד סיועו דכעין הפסד להתירו

(ג) [מהרש"ל אינו נותן טעם לסברא זו ואכן משיג עליו מהרש"א להלן]

(2) והא ראי' דשינוי לחוד לא מהני

(א) דבסוף סוגיין כשמסיק לטעמא דבדיל

(ב) עוד צריכין לטעמא דהפסד

(ג) לפרש הא דאסור בגדישה ומותר בקצירה

(i) הגם דבדיל משניהן

(4) מהרש"א

(א) ג' קשיות

(i) קשיא א'

(1) לשטת מהרש"ל דתוספות ס"ל

(א) דיש סוג הפסד ממש וסוג אחרת דכעין הפסד

(ב) ודילפינן

(i) מקמח וקלי דחשוב כעין הפסד מחמת עולי רגלים

(ii) דחמץ חשוב כעין הפסד מחמת חובת ביעור

(2) קשה

- (א) דלא הוה להו לתוספות לאישתמושי בלשון
- (i) "ויש לומר משום מצות ביעור יש להתיר כמו משום פסידא"
- (ב) אלא בלשון
- (i) "ויש לומר משום מצות ביעור יש להתיר כמו בעולי רגלים"
- (ג) דהרי נקודת הלימוד היא
- (i) דסגי בכעין הפסד בחמץ כמו בקמח וקלי
- (ii) ולא צריכין פסידא ממש כבקצירה
- (ii) קשיא ב'
- (1) מהרש"ל לא הביא סברא לדבריו דשינוי לחוד לא יועיל
- (iii) קשיא ג'
- (1) אין לדמות טעמא דשינוי לטעמא דבדיל
- (א) דקצירה וגדיש תרוייהו בדיל מיני' והלכך מוכרח דצריכין נמי הפסד להתיר
- (ב) משא"כ טעמא דשינוי דלחודי' מנמק שפיר
- (i) הא דקמח וקלי מותר וגדיש אסור
- (ii) דהרי בגדיש ליכא שינוי
- (ב) תירוץ ע"פ שטה חדשה דמהרש"א בסוגיין
- (i) הקדמה
- (1) ישנו רק סוג אחד דהפסד
- (2) וכבר אסיק אדעת' למקשן בתחלת סוגיין אותו סברא דרבנן
- (א) דבחמץ מטעם "הוא עצמו מחזר עליו לשורפו"
- (i) חשוב הפסד
- (3) וכשתירצו בתוספות "ויש לומר משום מצות ביעור יש להתיר כמו משום פסידא"
- (4) לשונם "מצות ביעור" כוונתם לאותה מסקנת גמרא דידן לרבנן
- (5) ולשונם "כמו משום פסידא" משמעו כפסידא בכלל
- (ii) מקשן שהקשה לר' יהודה מקמח וקלי לחמץ ס"ל
- (1) דבקמח וקלי נמי טעמי' משום הפסד
- (2) וא"כ בחמץ נמי לא לחוש
- (א) דהרי כבר אסיק אדעתין דאף בחמץ חשוב "הוא עצמו מחזר" להפסד
- (ב) בין לר' יהודה בין לרבנן
- (iii) ומתריך
- (1) מהיכי תיתי דמתישבין דינ' חדש בטעמי' דקמח וקלי משום הפסד
- (2) אולי התם טעמי' משום שינוי **לחוד**
- (א) בקושטא כמו שהקשינו למהרש"ל דהי' לו להקשות

- (3) ומאי דהקשה מהרש"ל "א"כ מהיכי תיתי לחמץ דיש גדר דכעין הפסד"
- (4) לא קשה לן כלל
- (5) דהרי לשטת מהרש"א לא סמכינן על לימוד מקמח וקלי לדין הפסד בחמץ
- (6) קשיא
- (א) הרי הוכיח מהרש"ל
- (i) דאי אפשר לומר דגם רבנן ס"ל הפסד לחמץ ולא לקמח וקלי
- (ii) דא"כ ניהא מאי דבחמץ לא חיישי ובקמח וקלי חיישי
- (iii) וקשה מאי דקא מקשי להו בגמרא דרבנן ארבנן
- (7) תירוצ
- (i) אין הכי נמי דלא קשה לרבנן
- (ii) אלא כך דרכו של סוגיין
- (iii) דמבאר בשלבים מאי שכבר נודע לנו והשתמשנו בו
- (iv) והדר אתא מקשן למימר
- (1) אין הכי נמי דיכול להיות דבקמח וקלי לא חיישי ר' יהודה מטעם שינוי לחוד
- (2) אבל בקצירה ליכא שינוי
- (א) ומוכרח דמשום דאיכא הפסד לא חיישת
- (ב) דהרי לא שונה קצירה מגדיש רק בהא דבקצירה איכא הפסד
- (ג) וא"כ מקשינן ישר מקציר לחמץ
- (i) (דלא כמהרש"ל דמפרש דסמכינן אקציר רק
1. להוכיח דלא צריכין שינוי לסייע להפסד
2. ודמקשינן לבסוף מקמח וקלי לחמץ ולא מקצירה)
- (ii) דכבר אסקית דבחמץ איכא דין הפסד מטעם "הוא עצמו"
- (iii) ואותו הפסד בחמץ דומה בתוקפו להפסד דקצירה
- (v) ומתרץ
- (1) דקצירה שאני מטעם דבדיל והפסד
- (2) גדיש אסור דאכן בדיל אבל ליכא הפסד
- (3) חמץ אסור דלא בדיל אף דיש הפסד
- (4) ואין הכי נמי השתא דאתית להכי מצית נמי לאוקמי לקמח וקלי
- (א) מטעם הפסד ובדיל גם בלא שינוי
- (ב) ולא תיקשי לך מחמץ כדאמרן
- (5) ליותר עיון שים לב לנקודות דלהלן על התפתחות שטתן דמהרש"ל ומהרש"א
- (א) בסוף סוגיין
- (i) כשמתרצי דלא קשיא דרבנן ארבנן

- (ii) מטעם הוא עצמו מחזר עלי'
 (ב) לשטת מהרש"ל
- (i) כוונתן (כדאיתא ברש"י) גדר חדש
 (1) דאין לחוש לאכילה במי שמחזר לשורפו לחמץ
 (ii) ואין ל"הוא עצמו" שום שייכות לגדר הפסד
 (iii) דהרי למהרש"ל קבענו דבחמץ איתנהו
 (1) רק הפסד קליש דחובת ביעור
 (2) ודרבנן ס"ל דאין להולמו לאותו הפסד
- (ג) לשטת מהרש"א
- (i) איתא רק לחד גדר הפסד
 (ii) וגם רבנן אית להו דין הפסד בדין חדש בקציר
 (iii) ומאי דמיקרי הפסד לר' יהודה בחמץ
 (iv) מיקרי נמי הפסד לרבנן
 (1) דאין לנו להרבות שיטות באיכות הפסד היכי דלא צריכי
 (v) ומאחר דאיתנהו לדידהו דין הפסד בחמץ
 (vi) לא צריכין עוד גדר חדש לפרושי האי דלא חיישי
 (vii) והלכך מוכרח דמשמעו ד"הוא עצמו" היא היא דחשוב הפסד
 (viii) והלכך מוכרח דגם הא דכתבו בתוספות
 (1) דמשום "חובת ביעור" חשוב הפסד
 (ix) כוונתן למאי דאמרי רבנן לבסוף מצד "הוא עצמו"
 (x) דלמה לן לרבויי טעמייהו דהפסד
 (xi) והלכך קא מסיק מהרש"א דגם ר' יהודה בשיטתן דרבנן אזיל
 (xii) דבחמץ מיקרי הפסד גמור מטעם "הוא עצמו"

דף יא:

תמצית סוגיא דאחד אומר

- (1) לר' מאיר
- (א) אחד אומר בשתי שעות ואחד אומר בשלש שעות עדותן קיימת
(ב) אחד אומר בשלש ואחד אומר בחמש עדותן בטלה
- (2) לרבי יהודה
- (א) אחד אומר בשלש ואחד אומר בחמש עדותן קיימת
(ב) אחד אומר בחמש ואחד אומר בשבע עדותן בטלה
(i) שבחמש חמה במזרח ובשבע חמה במערב
(1) ואם בקושטא ראו אותו מעשה ביחד ידעי הוי
(א) אי אכתי חמה במזרח הוי
(ב) או כבר הלך למערב
- (3) איכא דאמרי אמר אביי
- (א) לדברי רבי מאיר אדם טועה משהו
(i) מעשה כי הוה או בסוף שתים הוה או בתחלת שלש
(ii) וחד מינייהו טועה משהו
(ב) לדברי רבי יהודה אדם טועה שעה ומשהו
(i) מעשה כי הוה או בסוף שלש או בתחלת חמש
(ii) וחד מינייהו קטעי שעה ומשהו
- (4) קשיא
- (א) למה נקיט דמעשה אירע באותו רגע דבו מתקיים העדות
(ב) כלומר בעת דהפרד שהות ביניהם הכי קטן הוא
(ג) הרי יכול להיות
(i) דהאי דקאמר שלש בתחלת שלש
(ii) והאי דקאמר חמש בסוף חמש
(iii) והויא עדות מוכחשת
(ד) והיאך יכולין אנן לניקום וניקטול מספקא
- (5) אלא אמר רבא
- (א) לדברי רבי מאיר
(i) אדם טועה שתי שעות חסר משהו
(1) מעשה כי הוה או בתחלת שתים או בסוף שלש
(2) וחד מינייהו קטעי ב' שעות חסר משהו

(ב) לדברי רבי יהודה

(i) אדם טועה שלש שעות חסר משהו

(1) מעשה כי הוה או בתחלת שלש או בסוף חמש

(2) וחד מינייהו קטעי שלש שעות חסר משהו

(6) קשיא

(א) אי אמרת טעי איניש כולי האי

(ב) חקירה דאיזו שעה

(ג) עדות שאי אתה יכול להזימה היא

(ד) דאמרי מטעי קטעינן

(7) תירוץ

(א) דיהבינן להו כולי טעותייהו

(i) לרבי מאיר

(1) אותן עדות דהעידו אחד בשתי שעות ואחד בשלש שעות

(2) יכולין להזימם בעדות דעמנו הייתם

(א) מתחלת שעה א'

(i) דהיינו תחלת היום

(ב) עד סוף חמש

(i) ב' שעות אחר סוף שעה ג'

(ג) כלומר כל הזמן דיכולין לטעות כת ראשון בה

(3) ולא צריכין לעדי הזמה לפני שעה א'

(4) דבין יממא לליליא לא טעו אינשי

(ii) לרבי יהודה

(1) אותן עדות דהעידו אחד בשלש שעות ואחד בחמש שעות

(2) יכולין להזימם בעדות דעמנו הייתם

(א) מתחלת שעה א'

(i) דהיינו תחלת היום

(ב) עד סוף שש

(ג) ולא צריכין לעדי הזמה לפני שעה א'

(i) דבין יממא לליליא לא טעו אינשי

(ד) ולא צריכין לעדי הזמה לשעה ז'

(i) מפני דאותו עד דהעיד דמעשה הוי בשעה ה'

(ii) אינו יכול לטעון דקטעי ובקושטא מעשה אירע לאחר ו'

(8) שים לב

(א) דאע"ג דיכולין להזימן כשנותנין להן

(i) ה' שעות לר' מאיר

(ii) ושש שעות לר' יהודה

(ב) עדותן מוכחשת בכל אופן דלא תתקיים אלא בטענת טעות יותר

(i) משתי שעות חסר משהו לר' מאיר

(ii) משלש שעות פחות משהו לר' יהודה

תד"ה אחד אומר

(1) עיין תמצית סוגיין בעמוד 50

(2) תוספות

(א) קשיא

(i) נץ החמה בשעה ומחצה הואי

(ii) בדף יב: איתא

(1) אחד אומר קודם נץ החמה ואחד אומר אחר נץ החמה

(2) עדותן בטילה

(iii) וא"כ באחד אומר בשתי שעות ואחד אומר בשלש שעות

(1) אמאי אמרת עדותן קיימת

(iv) יכול להיות

(1) דאותו דהעיד בשתי שעות

(א) לתחלת ב' כוון דהיינו לפני נץ החמה

(2) ואותו שהעיד בשלש שעות

(א) מוכרח דאלאחר נץ החמה העיד

(3) בכך דלא יוכלו לטעות

(v) ואנן מספיקא ניקום וניקטול

(ב) תירוץ

(i) עדים שמעידין מצד נץ החמה אינן טועין בנץ

(ii) עדים שמעידין בשעות טועין בנץ

(3) מהרש"א

(א) משמע מדבריהם

(i) דדוקא בשעה ב' טועה כלפי הנץ

(ii) דהוה באמצע אותו שעה

(iii) אבל עד שמעיד בשעה א' אינו טועה בנץ

(iv) והלכך לר' יהודה

(1) דבאחד בג' ואחד בה' ס"ל דעדותן מתקיימת

(v) יודה דבאחד אומר בא' ואחד אומר בג' עדותן בטילה

(ב) קשיא

(i) הרי קבענו דלהזים עד דאומר בג' שעות

(ii) צריכין לעדות הזמה דעמנו הייתם מתחלת שעה א'

(iii) ואמאי לא סגי בעמנו הייתם מתחלת שעה ב'

(iv) דהוא זמן הכי מוקדם שבו יכול לטעות כלפי הנץ

דף יב.

תד"ה אלא אמר רבא

(1) עיין בתמצית סוגיין בעמוד 50

(א) ובפרט בשטת רבא

(i) דלר' מאיר

(1) נקטינן דאדם טועה שתי שעות חסר משהו

(2) בכך דבאחד אומר בשעה ב' ואחד אומר בשעה ג'

(א) אמרינן דראו תרוייהו אותה מעשה ביחד

(i) או בתחלת שעה ב'

(ii) או בסוף שעה ג'

(2) קשיא

(א) לרבא אליבא דר' מאיר אמאי עדותן בטילה באחד אומר בג' ואחד אומר בה'

(ב) נימא דראו אותה מעשה ביחד בשעה ד' ומחצה

(ג) וכל אחד טעה בשעה ומחצה

(3) תירוץ

(א) ס"ל לרבא דאין תולין דב' עדים שניהן טעו

(4) מהרש"א

(א) קשיא

(i) היו להם להקשות גם לאיכא דאמרי דאביי אליבא דר' יהודה

(ii) דס"ל

(1) דבאחד אומר בג' ואחד אומר בה' עדותן קיימת

(2) מטעם דאדם טועה בשעה ומשהו

(3) ומעשה הואי או בסוף ג' ועד ה' טעה

(4) או בתחלת ה' ועד ג' טעה

(iii) וקשה

(1) נקיים נמי עדות של ב' וה'

(2) ומשום דלאביי נקטינן הפרד הכי קטנה בין עדיהן

(א) ננקוט דעד ב' בסוף ב' קאמר

(ב) ננקוט דעד ה' בתחלת ה' קאמר

(ג) בכך דהפרד ב' שעות ביניהן

(3) וכיון דאדם טועה בשעה ומשהו

(4) נימא דכל אחד טעה בשעה

(ב) תירוץ

(i) לא הקשו לר' יהודה דיכול להיות

(1) דאין הכי נמי ס"ל דגם בב' וה' עדותן קיימת

(2) ולא הדגיש ג' וה' אלא להודיעך כחו דר' מאיר

(3) דאף בג' וה' ס"ל דבטילה

(ג) שים לב

(i) דלתירוץ תוספות דלא תולין טעותא בב' עדים

(ii) תיבטל נמי לאביי עדות ב' וה' אליבא דר' יהודה

תד"ה באיזה יום

(1) גמרא

(א) שבע חקירות כוללים

(i) בכמה בחדש

(ii) באיזה יום בשבוע

(ב) אחד אומר בב' בחדש ואחד אומר בג' בחדש

(i) עדותן קיימת

(1) דתולין דעד שני לא ידע בעיבורו של חדש שעבר

(2) תוספות דף יא: ד"ה ידע

(א) קשיא

(i) משום דתולין ניקום וניקטול מספק

(ב) תירוצין

(i) כיון דאח"כ שיילינן להו באיזה יום בשבוע וקמיכווני

(ii) ש"מ שזה לא ידע בעיבור דירחא

(3) תוספות דידן

(א) קשיא

(i) תשובות העדות לחקירות חשובי כהגדת עדות

(ii) אשר עליהן דנין בכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד

(iii) וא"כ במקרה דקמיכווני הגדתם בכמה בחדש

(iv) אמאי שואלין להן עוד באיזה יום בשבוע

(v) והלא אף אם לא יכוונו באיזה יום בשבוע

(1) ה"ל חוזרין ומגידין ואין יכולין לחזור בהן

(ב) ב' תירוצין

(i) תירוצין א'

(1) חוץ מזה דחקירות הגדת עדות חשובי

(2) כיון דילפינן להו מקראי

(3) יש להן לחקירות כח מיוחד

(4) וצריך שעדים לא יכחישו זה את זה בחקירות ושלא יכחישו את עצמן בחקירות

(ii) תירוצין ב'

(1) צריכין להגדתן היכא דלא קמיכווני בכמה בחדש

(2) ואיכא לתלות בטעותא דעיבור דירחא

(4) רש"י סנהדרין דף מ.

- (א) קשיא
- (i) מאחר דשיילינהו בכמה בחדש
- (1) **בעשרים או בעשרים וחמשה**
- (ii) אמאי משיילין להן כמה בשבוע
- (ב) תירוץ רש"י
- (i) שמא יש עדים להזימן ואין מעלין על לבן חשבון של חדש
- (ii) וכששואלין אותן באיזה יום נזכרים עדי הזמה להזימם
- (5) מהרש"ל סנהדרין דף מ.
- (א) עוד תירוץ לקושית רש"י
- (i) צריכין לשאול אותן איזה יום בשבוע
- (ii) דאל"ה לא נוכל להזימם על כמה בחדש
- (iii) דיאמרו שניהן טעינו בעיבור דירחא
- (6) מהרש"א
- (א) ב' קשיות על תירוץ מהרש"ל
- (ב) קשיא א'
- (i) אי אפשר דבטענת טעות ינצלו מהזמה על חקירת כמה בחדש
- (ii) דא"כ לא יחשב כמה בחדש לחד מז' חקירות
- (iii) מוכרח דיכול להזימם אף כנגד טענת טעות
- (1) או בעדי הזמה דאומרים
- (א) עמנו הייתם באותו היום בחדש לפי האמת
- (i) וגם באותו היום לפי הטעות
- (2) או ביום מאוחר בחדש שבו כבר יודעין כולי עלמא
- (א) דחדש דשעבר מעיבור הי' וכדומה
- (ב) ויכול להיות דמשום האי סברא נקט רש"י
- (i) ששואלין אותן **בעשרים או בעשרים וחמשה**
- (ii) ולא בשנים או בשלשה
- (ג) קשיא ב'
- (i) אין הכי נמי כשאחד אומר בב' בחדש ואחד אומר בג'
- (ii) יכולים להציל עדותן בטענות טעות בעיבור
- (iii) ברם כששניהן אומרים בב' בחדש
- (iv) אינם יכולין להציל עצמן מהזמה
- (1) בטענה דתרוייהו טעו ובאמת ראו המעשה בג' בחדש
- (v) משום דלכשרות העדות צריכין לכל הפחות חד הגדה דנאמרה בקושטא

(vi) והא ראי' דבתוספות דידן בפסחים קבעו

(1) דצריכין לעדות איזה יום בשבוע

(א) היכי דעד אחד טוען דטעה בעיבור

(2) ולא אמרי דצריכי לעדות איזה יום בשבוע

(א) היכי דתרוייהו טעו

תד"ה לר' מאיר יהבינן לי'

(1) עיין בתמצית סוגיין בעמוד 50

(א) ובפרט מה דקבענו

(i) דלר' מאיר אליבא דרבא

(1) אדם טועה שתי שעות חסר משהו

(2) והלכך באחד אומר ב' ואחד אומר ג' עדותן קיימת

(3) ודכדי להזימם

(א) צריכין עדי הזמה להעיד עמנו הייתם

(ב) מתחלת שעה א' עד סוף שעה ה'

(ב) ועוד מה דקבענו בדרך דומה לר' יהודה

(2) תוספות (כמבואר במהרש"א)

(א) קשיא

(ב) היאך מוזמים בעדות דעמנו הייתם עד סוף שעה ה'

(i) למשל נעיין באותו עד שהעיד דמעשה אירע בשעה ג'

(ii) הרי אמרינן דאדם טועה לשתי שעות חסר משהו

(iii) בכך דיכול להיות דאותו עד בקושטא מעיד על מה שראה בשעה ה'

(iv) ואותן עדי הזמה דהעידו דבשעה ה' עמנו הייתם

(v) יכול להיות דטעו בשעה אחת דבאמת לא היה עמהן אלא עד סוף שעה ד'

(ג) בדרך אגב

(i) לא מקשים אלא שלא יוכלו להזימן

(ii) אבל נייחא להו דאותו עדי הזמה מבטלי כת ראשון

(iii) דהרי אי נמי מעיד אותו עד ג' בקושטא על מה שראה בשעה ה'

(iv) אי אפשר דעד שהעיד דראה מעשה בשעה ב' מעיד על אותו

(1) מעשה דעליו מעיד חבירו

(ד) תירוצ

(i) עיין לעיל בעמוד 55 שקבענו דלא תולין טעותא אלא אחד עד

(ii) כמו כן לא תולין טעותא בתרי כתי עדים

(3) מהרש"א

(א) יכולין היו להוסיף לקושייתן

(i) דיכול להיות דבקושטא אירע מעשה בשעה ד'

(ii) דיכול להיות שגם עד שהעיד בב' ג"כ ראה אותו מעשה

(iii) ואותן עדי הזמה טעו בב' שעות

- (ב) אבל פשיטא דאף בנידון זו
- (i) הגם דיכול להיות דכת ראשון ראו אותה מעשה ביחד
 - (ii) ואף אם דנין דאכן תולין טעותא בתרי כתי עדים
- (ג) הוי להו עדות מוכחשת
- (i) דאנן לא ניקום וניקטל בעדות שהוצל מהזמה
 - (ii) בגלל דאנו מספקין אולי טעו המזימין בשעות

דף יב:

תד"ה ולהך לישנא דאדם טועה שעה ומחצה

(1) גמרא

(א) עיין תמצית סוגיא דעדות בעמוד 50

(2) גמרא

(א) ר' מאיר אומר אוכלין כל ה' ושורפין בתחלת ו'

(ב) ר' יהודה אומר אוכלין כל ד' ותולין כל ה' ושורפין בתחלת ו'

(ג) קשיא

(i) לאיכא דאמרי דאביי

(1) לר' יהודה דאדם טועה שעה ומשהו

(ii) והרי עצם שעת איסור בתחלת שעה ז' היא

(iii) והא דאוסרת אכילה עליו בתחלת ה'

(iv) היינו דחיישת דלמא יטעה

(v) וקשה דהרי לא יטעה יותר משעה ומשהו קודם ז'

(vi) ונניחו לאכול עד סוף ה'

(ד) אח"כ הקשו

(i) לרבא אליבא דר' מאיר דקבענו לדידי'

(1) דאדם טועה עד שתי שעות חסר משהו

(ii) ה' לו לר' מאיר לאסור אכילה מתחלת שעה ה'

(1) שהיא שתי שעות קודם לתחלת ז'

(ה) תירוץ לקושיא לרבא אליבא דר' מאיר

(i) בנידון דידן לא יטעה שתי שעות חסר משהו

(ii) דבשעה ה' חמה במזרח ובז' במערב

(3) תוספות

(א) קשיא

(i) לאביי

(ii) אמאי לא יקשה לר' יהודה אף אי טועה יותר משעה ומשהו

(iii) אפילו הכי ניכול עד סוף שעה ה' דאינו טועה בין ה' לז'

(iv) דבה' חמה במזרח וכו'

(4) מהרש"א

(א) צריך עיון אי מקשן דהקשה על אביי אכן אסיק אדעת'

(i) דאין אדם טועה בין ה' לז' מטעם דבה' חמה במזרח וכו'

(ב) מצד א'

(i) כבר במתניתין קאמר ר' יהודה

(1) אחד אומר בשש ואחד אומר בשבע עדותן בטילה

(2) שבחמש חמה במזרח ובשבע חמה במערב

(ג) אבל מצד ב'

(i) לאחר דהקשו לאביי אליבא דר' יהודה

(ii) עוד קמקשו לרבא אליבא דר' מאיר

(iii) ומתרצי לרבא ה' חמה במזרח וכו'

(iv) משמע

(1) דמקשן דרבא

(2) ומכ"ש מקשן דאביי דקדם למקשן דרבא

(3) עוד לא אסיק אדעתיה הא דאין לטעות בשעה ה'

(4) מחמת חמה וכו'

דף יג.

תד"ה רבן גמליאל לאו מכריע

שעה ו' אכילה והנאה	שעה ה' הנאה	שעה ה' אכילה	
אסור	מותר	מותר	ר' מאיר
אסור	מותר	אסור	ר' יהודה
אסור	מותר	מותר לכהן	רבן גמליאל

(1) גמרא

(א) ר' מאיר אומר

(i) אוכלין כל ה' ושורפין בתחלת ו'

(ב) ר' יהודה אומר

(i) אוכלין כל ד' תולין כל ה' ושורפין בתחלת ו'

(ג) אמר רב נחמן אמר רב הלכה כר' יהודה

(ד) איתא במשנה בפרק ב' דכל שעה שמותר לאכול חמץ מאכיל לבהמה לחיה ולעופות

(ה) קשיא

(i) ממשנה משמע דאסור בהנאה באותה שעה דאסור באכילה

(ii) אלמא דמתניתין כר' מאיר אזיל דאסור בין אכילה בין הנאה בשעה ו'

(iii) וקשה לרב דפסיק כר' יהודה

(ו) תירוצ

(i) לא

(ii) אליבא דר' מאיר הוי לי' למיכתב בפשיטות: כל שעה שאוכל מאכיל

(1) דאז משתמע דבאיש אחד עסקינן

(א) כלומר כל זמן שרשאי לראובן לאכול מותר לו ליהנות ולהאכיל

(iii) מלת מותר המיותר במשמע דבב' בני אדם קא מיירי

(iv) דהיינו כל זמן שראובן אוכל מותר לשמעון ליהנות ולהאכיל

(v) ומסייע לרבן גמליאל

(1) דקסבר דכהן מותר לאכול בשעה ה'

(2) ובאותה שעה מותר לישראל ליהנות ולהאכיל

(1) קשיא

(א) ונימא מר דהלכה כרבן גמליאל דהוה לי' מכריע

(2) ב' תירוצי

(א) תירוץ א'

(i) לאו מכריע הוא מטעם דהובא בגמרא

(ב) ואי בעית אימא

(i) משנה אחרת מסייעת לר' יהודה

(3) תוספות

(א) אמרו בתירוץ א' דרבן גמליאל לאו מכריע

(1) והלכך לא מוקי הלכה כוותי'

(ב) קשיא

(i) מאי נפקא מינה דלאו מכריע

(ii) סוף כל סוף איתי' לסתם משנה כוותי'

(iii) ואי אמרת דלא דייקין במלת "מותר"

(iv) ולהכי לא מסייעת לרבן גמליאל

(v) תיקשי לך דא"כ מסייעת לר' מאיר

(vi) ונימא הלכה כר' מאיר

(ג) תירוץ

(i) מוכרח דעוד בתירוץ א'

(ii) קסמיך אתירוצא דאיבעית אימא

(1) דלא פסק כר' גמליאל מטעם דמשנה אחרת

(2) מסייעת לר' יהודה

(4) מהרש"א

(א) עדיין קשה

(i) דכשהקשו לרב דאמר הלכה כר' יהודה

(ii) ממשנה דכל שעה דמשמעו דהלכה כר' מאיר

(iii) ותירצו דמסייע לרבן גמליאל

(iv) מאי הועילו בתירוצם

(v) בין אי מסייעת לר' מאיר בין אי מסייעת לרבן גמליאל

(vi) יוקשה לרב דפסק כר' יהודה

תד"ה ושורפין

לשורף תרומה טהורה לפני פסח	לשורף תרומה טהורה שלא לפני פסח	לטמא תרומה טהורה לפני בפסח	לטמא תרומה טהורה שלא לפני פסח
מותר או משום דמותר בכלל לשורף חמץ או דלפני פסח שאני משום דסופו לאיבוד (אף דאינו נגרם אלא מדין דרבנן)	ספק	לר' מאיר מותר דלפני פסח שאני לר' יוסי אסור דיכול לשורפה לעצמה בברייתא משמע דמותר לטמאותן דמשתמשת בלשון ר' מאיר	אסור

(1) תוספות (כמבואר במהרש"א)

- (א) קרא ד"ושמרתם את משמרת תרומותי" מילף דאסור לטמא תרומה טהורה
- (ב) ספק אם מותר לאבד כגון לשורף תרומה טהורה
- (ג) בברייתא דנן איתא דלפני הפסח "שורפין תרומות טמאות תלויות וטהורות"
- (ד) קשיא
- (i) האם במשמעה דשורפין אותן **ביחד** כדי דנפשוט דמותר לטמאותן בערב פסח
- (ה) תירוץ
- (i) מסתבר דמותר לטמאותן
- (1) דהרי לשון ר' מאיר בדף כ: דומה ללשון הברייתא
- (2) ובדף יד. איתא דלר' מאיר מותר לטמאותן
- (ו) ואעפ"כ לית למיפשט מברייתא אי מותר לשורף תרומה טהורה שלא בערב פסח
- (i) שאיכא למימר דערב פסח שאני מפני שסופה לאיבוד
- (ii) ואע"ג דמדאורייתא בביטול בעלמא סגי
- (iii) מכל מקום הולכת לאיבוד מדרבנן שמא יאכלנה מדלא בדיל מיני'
- (iv) ולא נפקא מינה דהולכת לאיבוד רק משום דין דרבנן
- (ז) והא ראי' דלפני הפסח שאני
- (i) דהרי לר' מאיר מותר אף לטמאותה
- (ii) ולית מאן דפליג דאסור לטמאותה שלא לפני פסח כדאמרן
- (ח) ר' יוסי פליג אר' מאיר בדף כ: ומצריך דלפני הפסח ישרפו טהורות לעצמן וטמאות לעצמן
- (i) דהגם דמותר לשורפה
- (1) או מפני דמותר לשורף חמץ בכלל
- (2) או דמותר רק בפסח דלא בדיל מינה וחייש דלמא יאכלנה
- (ii) אפ"ה אסור לטמאותה בחנם דהרי מצי לשורפה לעצמה

רש"י ד"ה לא בערב שבת

(1) גמרא

- (א) בארבעה עשר שחל להיות בשבת אסרו חכמים לשרוף תרומה טהורה ביום ו'
- (ב) שמא ימצאו להן אוכלין בשבת
- (ג) אבל שורפין תלויות ביום ו'
 - (i) דלא ימצאו להן אוכלין בשבת ערב יום טוב
 - (ii) דכבר מובטח להן לישראל שאין אליהו בא לטהר תלויות בערב יום טוב
 - (iii) מפני הטורח שעוסקין בהכנה ליום טוב

(2) מהרש"א

- (א) קשיא
 - (i) תינח דאינו בא בערב יום טוב שחל בחול
 - (ii) אבל אמאי איננו בא כשחל בשבת דהרי לא שרי להו לטרוח בשבת ליום טוב
 - (ב) תירוץ
 - (i) אי יש תחומין למעלה מי' (שבת דף מג)
- (1) מובן דאינו בא מטעם איסור לצאת מחוץ לתחום

תד"ה מאי לאו לנכרים

(1) גמרא

- (א) ר' יוחנן חקיקאה הופקד אצלו חמץ
- (ב) ולא רצה לקנותו לעצמו בערב פסח בזמן היתר אכילה
- (ג) אף שהי' מבצבץ והולך לאיבוד
- (ד) משום חשדא שיאמרו שקנה אותו בזול

(2) תוספות

- (א) לפי ירושלמי צריך שומת בית דין אף כשמוכרה לאחר
 - (ב) ואף לאחר שומת בית דין לא יקנהו לעצמו משום חשדא
 - (i) שיאמרו ששומת בית דין ריעותא היתה לה
 - (ג) קשיא
 - (i) אלמנה אמאי מותרת
 - (1) לקחת לעצמה בשומת בית דין
 - (2) ולמכור לאחר אף בלא שומא
- (ד) תירוץ

- (i) מותרת למכור לאחר בלא שומא משום חינא כדי שירצו לנושאה
 - (ii) {והא דלא תירץ קושית קיחה לעצמה עיין מהרש"א למטה}
- (ה) קשיא

(i) הרי איתא דנפקד יתומים מותר ליקח לעצמו בשומא

(3) מהרש"א

(א) קשיא

- (i) בנידון דאלמנה אכן השיבו למה מותרת למכור לאחר בלא שומא
 - (1) אבל לא השיבו אמאי מותרת ליקח לעצמה אף בשומא
 - (ii) ובנידון דנפקד של יתומים
 - (1) עסקו בהא דמותר ליקח לעצמו בשומא
 - (2) ולא שקלי וטרי כלל בהא דמותר למכור לאחר בלא שומא